

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

Kehittämisenäkökulmia eroauttamiseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön

Ero ja isyys – Opas eroperheiden kanssa työskenteleville

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaaliala
Sosionomi AMK
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Simo Pernu
Mikko Pohjola

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK), sosiaalipedagoginen aikuistyö

Pernu, Simo & Pohjola, Mikko: Kehittämisenäkökulmia eroauttamiseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön

Ero ja isyys – Opas eroperheiden kanssa työskenteleville

Sosiaalipedagogisen aikuistyön opinnäytetyö, 46 sivua, 64 liitesivua

Syksy 2011

TIIVISTELMÄ

Tämän työelämälähtöisen toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja kirjoittaa ajatuksia herättelevä opas eroperheiden kanssa työskenteleville. Opinnäytetyön toisena tavoitteena oli tehdä kehittämisraportti. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Lahden ammattikorkeakoulun hallinnoima vuosina 2010–2011 toteutettu Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta -projekti.

Opinnäytetyön toiminnallisena osuutena syntyi Ero ja isyys – Opas eroperheiden kanssa työskenteleville, jonka punaisena lankana toimii isän näkökulma erotilanteessa. Opas on ilmaistuote ja sen painosmäärä oli julkaisuhetkellä 500 kappaletta. Lahden ammattikorkeakoulu julkaisi oppaan yhteistyössä Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Oppaan oikeudet omistaa Sosiaali- ja terveysministeriö, joka päättää oppaan myöhemmistä painoksista. Oppaasta on julkaistu myös internet-versio Minna.fi sivustolla.

Toiminnallisen osuuden raportointina toimiva kehittämisraportti kirjoitettiin oppaan kirjoitustyön jälkeen. Kehittämisraportin tehtävänä oli kuvata opasprosessi, arvioida opinnäytetyöprosessia kokonaisuutena sekä toimia eroauttajien työn kehittämisen tukena. Sen lisäksi kehittämisraportin tehtävänä oli tukea opiskelijoita, jotka tekevät toiminnallista opinnäytetyötä, johon sisältyy opas.

Koko opinnäytetyöprosessin ajan keskiössä oli kehittävä työote: pyrkimys tukea ja kehittää eroauttajien ja opiskelijoiden ammatillista kasvua. Pyrkimys kehittämiseen tulee ilmi sekä Ero ja isyys – Opas eroperheiden kanssa työskenteleville -oppaan että tämän kehittämisraportin sivuilta.

Avainsanat: isyyden muutokset, tasa-arvo erotilanteessa, eroauttajat, työn kehittäminen, Ero ja isyys – Opas eroperheiden kanssa työskenteleville

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Work

Pernu, Simo & Pohjola, Mikko:

Development perspectives for
divorce advising and function-
al bachelor's thesis

Divorce and fatherhood –
A guide for divorce advisers

Bachelor's Thesis in social pedagogy for work with adults: 46 pages, 64 appendices

Autumn 2011

ABSTRACT

The objective of this work-oriented functional bachelor's thesis was to design and write a thought provoking guide for those who work with divorce families. The second objective of this thesis was to make a development report. The commissioner of this bachelor's thesis was Equality in divorce parenthood – include fathers -project that was administrated by Lahti University of Applied Sciences.

Divorce and fatherhood – A guide for divorce counsellors was a result of the functional part of this bachelor's thesis. The guide was made from father's point of view. The guide is a free product and the first edition of the guide upon release is 500 pieces. The Ministry of social and health in Finland published the guide in collaboration with Lahti University of Applied Sciences. The guide was also published on the internet at www.minna.fi.

The development report was made after writing the guide. It works as a report of the functional part of this thesis. The development report was also meant to represent the guide process, evaluate the bachelor's thesis in its entirety and support divorce counsellors in developing their work. Furthermore, the development report was meant to support students in such functional bachelor thesis, which includes producing a guide.

The effort to develop and support divorce counsellors and students in their professional growth was in the centre of this bachelor's thesis. The effort to develop is seen in both the Divorce and fatherhood – A guide for divorce advisers and in the development report.

Key words: changes in fatherhood, equality in divorce, divorce counsellor, development of work, Divorce and fatherhood – A guide for divorce advisers

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	3
2.1	Ero ja isyys -oppaan tarkoitus ja tavoitteet	3
2.2	Kehittämöraportin tarkoitus ja tavoitteet	4
3	MUUTTUVA ISYYS	5
3.1	Isyyden muutokset	6
3.2	Erovanhemmuus	8
3.3	Tasa-arvo erotilanteessa	9
4	EROAUTTAJAT	11
4.1	Sosiaalipedagogiikka ja eroauttaminen	11
4.2	Eroauttajien työn kehittäminen	12
5	TASA-ARVOA EROVANHEMMUUTEEN – ISÄT POIS PAITSIOSTA -PROJEKTI	14
6	ERO JA ISYYS – OPAS EROPERHEIDEN KANSSA TYÖSKENTELEVILLE	15
6.1	Oppaan suunnittelu	16
6.2	Oppaan kirjoitusprosessi	18
6.3	Oppaan sisältöjen esittely	19
7	OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI	23
7.1	Asiantuntijaraadin palaute Ero ja isyys -oppaasta	23
7.2	Toimeksiantajan palaute	28
7.3	Ero ja isyys -oppaan itsearviointi	28
7.4	Kehittämöraportin itsearviointi	29
7.5	Opinnäytetyöprosessin itsearviointi	30
7.5.1	Nelikenttöanalyysi	32
7.5.2	Ajankäytön arviointi	34
8	POHDINTA	36
9	KEHITTÄMISEHDOTUKSET	40
9.1	Eroauttajien työn kehittämiseksi	40
9.2	Opiskelijoiden avuksi	41
	LÄHTEET	42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme on toiminnallinen. Opinnäytetyömme toiminnallisena osuutena (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9) kirjoitimme Lahden ammattikorkeakoulun hallinnoiman Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta -projektin (myöhemmin Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projekti) toimeksiannosta oppaan Ero ja isyys – opas eroperheiden kanssa työskenteleville (myöhemmin Ero ja isyys -opas). Toiminnallisen osuuden lisäksi kirjoitimme tämän kehittämisraportin.

Esipuheen Ero ja isyys -oppaaseen kirjoitti Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin projektipäällikkö Mika Vänskä. Oppaan ulkoasusta ja taitosta vastasi Lahden ammattikorkeakoulun viestintä- ja markkinointipalvelut. Oppaan painosmäärä on aluksi 500 kappaletta. Opas on ilmaistuote. Lahden ammattikorkeakoulu julkaisee oppaan yhteistyössä Sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Oppaan oikeudet omistaa Sosiaali- ja terveysministeriö, joka päättää oppaan myöhemmistä painoksista. Oppaasta julkaistaan myös internetversio Minna.fi -sivustolla.

Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti osaltaan oma kiinnostuksemme erovanhemmuuteen ja isyyden muutoksiin yhteiskunnassa. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä. Myös oppaan kirjoittamisesta saatava kokemus houkutteli aiheen pariin. Lisäksi mahdollisuus luoda verkostoja Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin yhteistyökumppaneihin vaikutti aiheen valintaan. Viimeisenä vaikuttavana tekijänä oli oppaan levikki ja sen myötä oman tunnettavuutemme lisääminen sosiaalialan toimijoiden keskuudessa.

Opinnäytetyössämme on vahva kehittämisnäkökulma. Opas on tehty eroperheiden kanssa työskentelevien tueksi rohkaisemaan oman työn pohdintaan ja ammatilliseen uudistumiseen. Kehittämisraportti puolestaan toimii yhtenä esimerkkinä toiminnallisesta opinnäytetyöstä, johon kuuluu opas. Samalla kehittämisraportti sisältää opinnäytetyöprosessimme aikana nousseita kehittämisideoita eroperheiden kanssa työskentelevien tueksi. Opinnäytetyömme pyrkii kokonaisuudessaan antamaan uusia välineitä niin opiskelijoille kuin eroauttajillekin. Opinnäytetyömme tarkoitus ja tavoitteet esitellään tarkemmin luvussa 2.

Tämän kehittämisraportin yhtenä tehtävänä on kuvata kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessimme, joka johti Ero ja isyys -oppaaseen sekä tähän kehittämisraporttiin (Jääskeläinen 2005, 63; Hakala 2000, 45). Tärkeä osa kehittämisraporttiamme on luku seitsemän, jossa arvioimme opinnäytetyömme onnistumista monipuolisesti koko opinnäytetyöprosessin ja tuotokset huomioiden. (Vilka & Airaksinen 2003, 65).

2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tässä luvussa esittelemme toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoituksen sekä opinnäytetyölle suunnitteluvaiheessa asettamamme tavoitteet. Esittelemme myös suunnitteluvaiheen jälkeen esiin nousseen tavoitteen. Esiteltyjen tavoitteiden toteutumista arvioimme luvussa seitsemän.

Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa opas eroperheiden kanssa työskenteleville. Oppaan toteutus oli osa luvussa viisi esittelemäämme Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektia. Oppaan lisäksi tarkoituksenamme oli tuottaa myös tämä kehittämisraportti.

Oppaan ja kehittämisraportin tavoitteiden lisäksi opinnäytetyöprosessin aikana nousi esille ammatillisen uudistumisen näkökulma. Työntekijän on osattava huomioida työssään ajassa tapahtuvat muutokset sekä trendit ja reagoitava niihin. Isyydessä on tapahtunut muutoksia Suomessa viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Eroauttajan on huomioitava nämä muutokset työssään ja toimittava muutosten edellyttämällä tavalla. Yhdeksi tärkeäksi tavoitteeksi sekä oppaan että kehittämisraportin osalta nousi eroauttamisen kehittäminen vastaamaan paremmin tämän päivän vaatimuksia.

2.1 Ero ja isyys -oppaan tarkoitus ja tavoitteet

Oppaan tarkoituksena oli toimia eroperheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten apuna heidän työssään. Opas oli määrä toteuttaa Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin koulutuksissa käytettyjen materiaalien pohjalta. Oppaan teemoina olivat muun muassa erovanhemmuus ja tasa-arvo erotilanteessa. Teemoja oli tarkoitus käsitellä erityisesti isän näkökulmasta. Oppaan kohderyhmänä olivat eroperheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset, kuten esimerkiksi sosiaalityöntekijät ja lastenvalvojat.

Oppaan tavoitteet olivat linjassa Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin tavoitteiden kanssa. Projektin tavoitteena oli tuottaa täydennyskoulutusta, jotta eroperheiden kanssa työskentelevät osaisivat huomioida paremmin isän näkökulman

työssään. Tavoite oli samalla lisätä eroauttajien tietoisuutta tasa-arvoisuuden merkityksestä ja siihen vaikuttavista arvoista ja asenteista. (ESR -projektisuunnitelma 2010, 7–8.) Oppaan tavoitteena oli tukea omalta osaltaan samaa pyrkimystä. Sen tavoitteena oli saavuttaa myös ne eroauttajat, jotka eivät osallistuneet Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin järjestämiin täydennyskoulutuksiin. Tärkeimpänä tavoitteena oli, että opas voisi valmistuttuaan toimia ajatusten herättelijänä ero-perheiden kanssa työskenteleville. (Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projekti 2011.)

2.2 Kehittämisoraportin tarkoitus ja tavoitteet

Kehittämisoraportin tarkoituksena oli toimia yhtenä esimerkkinä siitä, miten toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluvan oppaan voi tehdä. Tarkoituksena oli, että esimerkiksi ammattikorkeakoulun opiskelijat voisivat jatkossa käyttää raporttia tukena toiminnallisissa opinnäytetöissään, joihin sisältyy oppaan tekeminen.

Toisena tarkoituksena kehittämisoraportilla oli tarjota uusia välineitä eroauttajien ammatilliseen uudistumiseen ja työn kehittämiseen. Tukea sitä samaa kehittämistyötä, johon myös Ero ja isyys -opas on tarkoitettu. Sen lisäksi kehittämisoraportin tavoitteena oli esitellä opinnäytetyömme tietopohjaa, kuvata oppaan tekoprosessi alusta loppuun, sekä arvioida opinnäytetyöprosessiamme, Ero ja isyys -opasta sekä kehittämisoraporttia.

3 MUUTTUVA ISYYS

Isyys ei ole enää käsitteenä niin yksiselitteinen kuin se on ollut aiempina vuosikymmeninä. Nykyään kuulee määritelmiä kuten biologinen, juridinen, sosiaalinen, geneettinen ja psykologinen isä. Biologinen isä on lapsen siittäjä, josta tulee usein myös lapsen juridinen isä. Tämä tapahtuu isyyden tunnustamisen tai avioliiton isysolettamuksen kautta. Juridinen isä on lapsen laillinen huoltaja, joten juridinen isä ei välttämättä ole lapsen biologinen isä. Geneettinen isä luovuttaa sukusolun keinohedelmöitystä varten. Juridista isää geneettisestä isästä ei yleensä tule. (Huttunen 2001, 57–65.)

Sosiaalisella isällä tarkoitetaan miestä, joka asuu yhdessä lapsen kanssa ja toimii lapsen kasvattajana. Sosiaalinen isä voi olla esimerkiksi biologinen isä tai äidin uusi puoliso. Myös ympäristö olettaa usein, että lapsen kanssa asuva mies toimii automaattisesti myös lapsen kasvattajana. Psykologisella isällä ja lapsella on läheinen ja vastavuoroinen suhde. Psykologisen isyyden määrittely saattaa olla vaikeaa. Syynä määrittelyn vaikeuteen on muun muassa se, että psykologinen isä ei välttämättä ole lapsen biologinen tai sosiaalinen isä. Esimerkiksi äidin pitkäaikainen miesystävä, joka ei asu samassa taloudessa lapsen ja äidin kanssa, mutta jolla on tunnepohjainen ja syvä suhde lapseen, voidaan määritellä psykologiseksi isäksi. (Huttunen 2001, 62–65.)

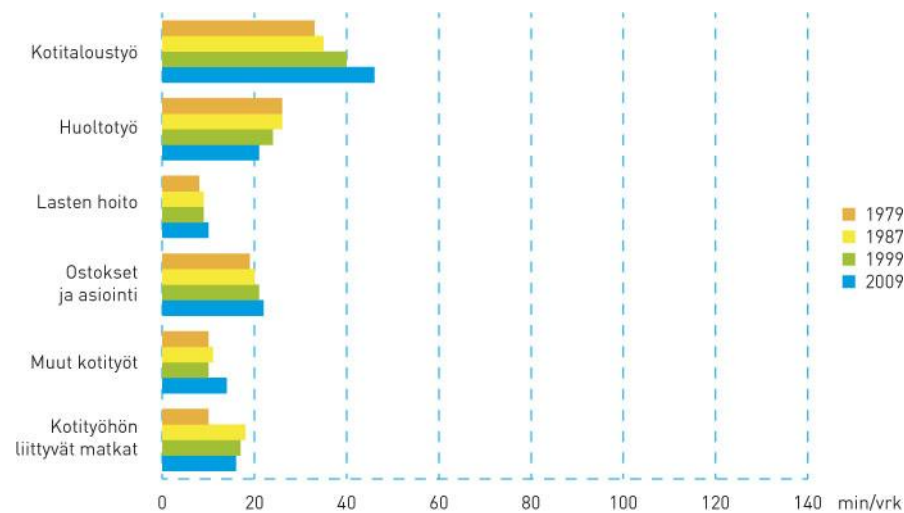
Myös käsitteitä kuten poissaoleva isyys, aktiivinen isyys, ja uusi isyys käytetään kuvaamaan nykypäivän isyyttä (Šmídová 2007). Eron myötä kuvaan tulee lisää käsitteitä ja isää saatetaan eron jälkeen kutsua etä- tai lähivanhemmaksi. Toisaalta nykyään käytetään etä- ja lähivanhempi käsitteiden tilalla usein lapsen kanssa asuvaa vanhempaa tai lapsesta erillään asuvaa vanhempaa. (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 13.)

Jaana Vuoren (2004, 30) määritelmän mukaan hoivaavalla isällä on pyrkimys läheiseen suhteeseen lapsen kanssa. Tasa-arvoinen isä jakaa vanhemmuuteen liittyvät vastuut, velvollisuudet ja mahdollisuudet tasan äidin kanssa. Yhteistä hoivaavalle ja tasa-arvoiselle isälle on isien pyrkimys symmetriseen vanhemmuuteen äidin kanssa. Valintoja tekevä isä jättää isoimman vastuun lapsistaan äidille ja

keskittyy omiin yksilöllisiin tavoitteisiinsa. Maskuliininen isä puolestaan on tietoinen miehen ja naisen sukupuolieroista ja on sitä mieltä, että isän ja äidin kuuluu olla erilaisia vanhempia ja suurempi vastuu lapsista kuuluu äidille.

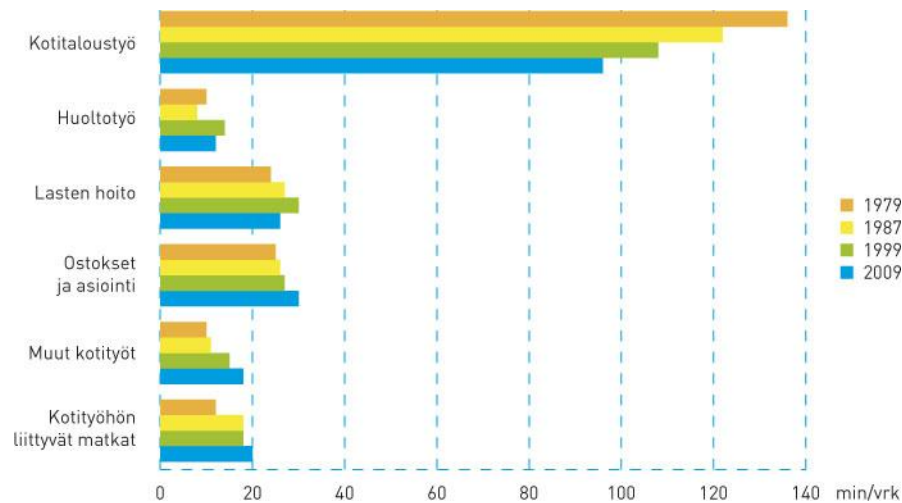
3.1 Isyyden muutokset

Isyyden muutos näkyy Suomessa muutenkin kuin käsitteiden tasolla. Eniten isän rooli on muuttunut kodin- ja lastenhoidossa. Syynä muutokselle ovat olleet muun muassa naisten työssäkäynnin lisääntyminen, miesten ja naisten vapaa-ajan lisääntyminen sekä teknologian kehitys. (Eerola 2008, 4.)

KUVIO 1. Miesten erityyppisiin kotitöihin käyttämä aika syksyllä 1979, 1987, 1999 ja 2009 (Tilastokeskus 2011).

Kuviosta 1 voi havaita muutoksen miehen ajankäytössä vuodesta 1979 vuoteen 2009. Mies käyttää enemmän aikaa kotitaloustöihin, lasten hoitoon ja asiointiin sekä muihin kotitaloustöihin kuin ennen. Sen sijaan huoltotöihin käytettävä aika on vähentynyt. (Tilastokeskus 2011.)

KUVIO 2. Naisten erityyppisiin kotitöihin käyttämä aika syksyllä 1979, 1987, 1999 ja 2009 (Tilastokeskus 2011).

Kuviosta 2 puolestaan näkyy naisten kotitöihin käyttämä aika vuosina 1979–2009. Huomionarvoista on, että naisten kotitaloustöihin käyttämä aika on vähentynyt huomattavasti 30 vuoden aikana. Myös naisten lastenhoitoon käyttämä aika on kääntynyt laskuun, tosin vasta viimeisen 10 vuoden aikana. Samaan aikaan naisten huoltotöihin käyttämä aika on nykyisin suurempi kuin 30 vuotta sitten. (Tilastokeskus 2011.)

Näiden tilastojen valossa muutosta tasa-arvoisempaan kotitöiden ja lastenhoidon jakautumiseen on tapahtunut viimeisen 30 vuoden aikana. Isät osallistuvat aiempaa enemmän perheestä huolehtimiseen muutenkin kuin taloudellisesti. Uutta on myös se, että yhteiskunnan tasolla isien odotetaan keskittyvän perheeseensä, jopa enemmän kuin työelämään (Jokinen 2002, 245).

Pelkät tilastot eivät riitä osoittamaan isyyden muutosta. Isyyden muutos näkyy myös tutkimuksissa, kirjallisuudessa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa yhä enemmän. Esimerkiksi yksi suomalaisen isyyskeskustelun pioneereista kasvatus-tieteiden tohtori Jouko Huttunen puhuu hoivaavasta isästä. Huttusen (2007, 171) mukaan tutkijoiden ja isäaktiivien puheessa on esiintynyt jo 1990-luvun alusta asti myös käsite uusi isyys. Huttusen idea hoivaavasta isästä on osa tätä keskustelua. Hoivaava isä osallistuu lapsensa hoitoon ja kasvatukseen alusta asti. Hän aloittaa

isyytensä jo ennen lapsen syntymää. Hoivaavaan isyyteen kuuluu älyllisen ja fyysisen vuorovaikutuksen lisäksi myös perinteisesti äitiyteen liitettyä hoivaa ja hellyyttä lasta kohtaan.

Petteri Eerola kirjoittaa pro gradu tutkielmassaan Tutkimus nuorista miehistä, isyydestä ja muutoksesta, että myös hän huomasi tutkimuksensa aikana selviä merkkejä isyyden muutoksesta kohti Huttusen esittelemää hoivaavaa isyyttä. Eerolan mukaan hänen tutkimuksessaan useaa hänen haastattelemistaan miehistä voisi kutsua hoitavaksi isäksi. Eli heidän isyydessään oli piirteitä, jotka on perinteisesti liitetty äitiyteen. (Eerola 2008, 7.)

3.2 Erovanhemmuus

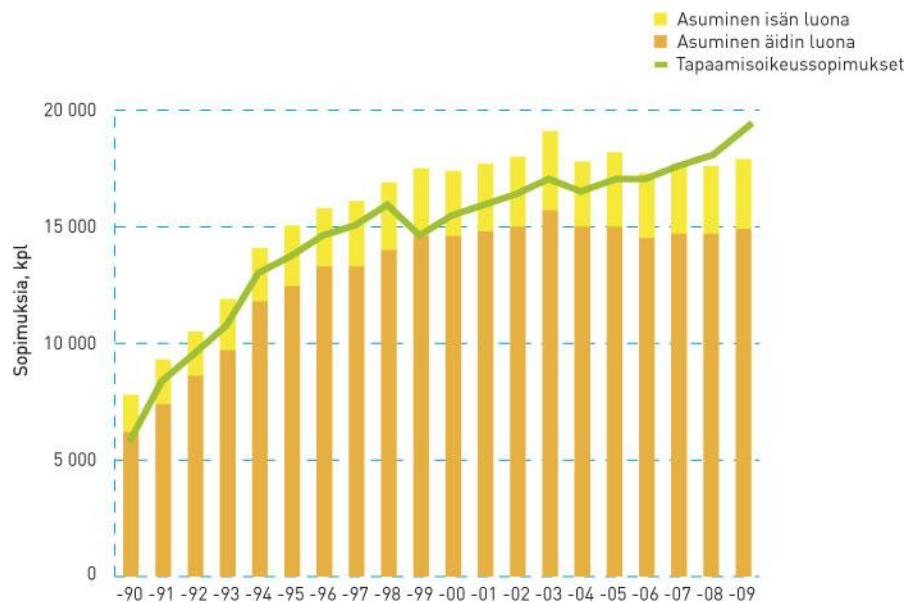
Samaan aikaan isyyden muutoksen kanssa myös avo- ja avioerot ovat lisääntyneet. Suomalainen perherakenne on kehittynyt samansuuntaisesti muiden OECD maiden kanssa, eli erot ja yhden vanhemman perheet ovat lisääntyneet (Forssén, Laukkanen & Ritakallio 2002). Kun avo- tai aviopari, joilla on yhteinen tai yhteisiä lapsia eroavat, niin puhutaan erovanhemmista. Vanhemmuus jatkuu puolisoiden erosta huolimatta, eli vanhemmuus on koko elämän läpi jatkuva tehtävä. (Linnankoski & Valtonen 2008, 77.)

Suomessa solmittujen avioliittojen määrä on laskenut noin kuudella tuhannella vuoden 1965 tasosta, jolloin avioliittoja solmittiin noin 36 000. Samanaikaisesti avioerojen määrä on kasvanut noin 5 000 vuosittaisesta avioerosta reiluun 13 000:een vuodessa. Vaikka avioerojen määrä on kasvanut, niin ovat ne kuitenkin pysyneet nykyisellä tasollaan viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan. Tästä huolimatta erojen määrä on kasvanut suhteessa solmittujen avioliittojen määrään. (Tilastokeskus 2010.) Kaikkiin avio- ja avoeroihin ei tietenkään liity lapsia, mutta esimerkiksi vuonna 2008 noin 30 000 lasta koki vanhempiansa eron (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 11). Muuan muassa tämän vuoksi on entistä tärkeämpää puhua erovanhemmuudesta.

3.3 Tasa-arvo erotilanteessa

Erotilanteessa työskentelevien viranomaisten tulee tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti edistää kaikessa toiminnassaan naisten ja miesten välistä tasa-arvoa. Lisäksi viranomaisten tulee vakiinnuttaa sekä luoda hallinto- ja toimintatavat sellaisiksi, joilla tasa-arvo miesten ja naisten välillä varmistetaan asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Erityisen tärkeää on muuttaa tasa-arvon toteutumista estäviä olosuhteita. (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609, 4§.)

Vuonna 2009 sosiaalilautakunnissa vahvistettiin 35 224 lapsen huoltoa koskevaa sopimusta. Yhteishuolto sovittiin 93 %:ssa sopimuksista. Tapauksista 6 %:ssa sovittiin yksinhuolto äidille. Vastaavasti yksinhuolto sovittiin miehelle vain 1 %:ssa tapauksista. (Forss & Säkkinen 2010, 1.)

KUVIO 3. Sosiaalilautakunnan vahvistamat sopimukset asumisesta ja tapaamisoikeudesta 1990–2009, kpl (Forss & Säkkinen 2010, 1).

Kuviosta 3 voi nähdä, että sosiaalilautakunnan vahvistamat sopimukset asumisesta ja tapaamisoikeuksista eron jälkeen ovat lisääntyneet vajaan kahdenkymmenen vuoden aikana noin 8000:sta lähes 20000:een vuodessa. Kuten luvussa 3.2 todettiin, on isyys kolmen viime vuosikymmenen aikana muuttunut ja isät osallistuvat enemmän lastensa hoitoon. Tästä huolimatta lasten asuminen isän luona eron jäl-

keen ei ole lisääntynyt samalla aikavälillä. (Forss & Säkkinen 2010, 1.) Tämän tilaston valossa miehen ja naisen välinen tasa-arvo erotilanteessa ei toteudu.

Miika Lehtosen mukaan lapsen mahdollisuudet saada isä lähivanhemmakseen erotilanteen jälkeen ovat nykyään pikemminkin huonontuneet kuin parantuneet isyyden muutoksista huolimatta. (Lehtonen 2007, 60.) Erotilanteen läpikäyneet isät saattavat jopa ajatella, että Suomessa isättömyyttä aiheutetaan tietoisesti yhteiskunnan toimesta (Mesiäislehto-Soukka 2008, 59). Eija-Riitta Konttinen kirjoittaa tutkimuksessaan, että miesten mukaan miehen ja naisen tasa-arvo ei toteudu sen paremmin eron liittyvässä asiakastyössänsä. Konttisen tutkimuksessaan haastatellut miehet kokivat, että eroauttajilta puuttui objektiivisuutta, neuvotteluhallukkuutta sekä ammattitaitoa miehen kohtaamiseen. (Konttinen 2003, 80.)

Toisaalta Anna-Maija Castrenin tutkimuksen valossa miehillä on enemmän valinnanvaraa siitä, minkälaista heidän isyytensä ja perhe-elämänsä on eron jälkeen. Miesten näyttäisi olevan helpompaa tasapainoilla uuden parisuhteen ja entisestä parisuhteesta syntyneiden lasten ristipaineessa kuin naisten. Miehen on siis naista hyväksyttävämpää hankkia uusi perhe niin, että miehen edellisessä parisuhteesta syntyneet lapset eivät asu hänen luonaan. (Castren 2009, 156.)

Ilana Aalto pohtii osuvasti äitiyden muutosta ja sen vaikutusta isyyden muutokseen. Naisten lisääntynyt työssäkäynti ja yksilöllisyys ovat asioita, jotka ovat saataneet näyttäytyä miehille uhkaavina. Toisaalta sama muutos on luonut otollisen maaperän isyyden muutokselle. Isät ovat joutuneet tai saaneet osallistua enemmän lastenhoitoon, kun naisten työssäkäynti on lisääntynyt. (Aalto 2004, 85.)

4 EROAUTTAJAT

Eroauttajat ovat yksi taho, joka näkee työssään muuttuneen vanhemmuuden. On tärkeää tehdä katsaus eroauttajiin, jotka työskentelevät eroperheiden kanssa. Kun eropäätös on tehty ja avioliitto on päättymässä, tulee avioliiton purkamista hakea kirjallisesti käräjäoikeudelta. Avioeroa voi hakea toinen puoliso yksin tai molemmat yhdessä. Avioliiton purkamiseen puolestaan ei tarvita viranomaistoimia, vaan se tapahtuu avopuolisoiden keskinäisellä päätöksellä. Jos erossa on mukana lapsia, niin sekä avio- että avoliitossa kunnan sosiaaliviranomaisten tulee lain mukaan neuvoa vanhempia eroasioissa. (Koiso-Kanttila 2009, 9.)

Eroperheiden kanssa työskentelee monia eri toimijoita. Apua erotilanteeseen voi saada sosiaalitoimen lisäksi muun muassa perheneuvoloista sekä perheasiain neuvottelukeskuksista. Myös internetistä on saatavissa tietoa ja tukea erotilanteisiin. Tällaisia sivustoja tarjoavat esimerkiksi Neuvo-projekti, Väestöliitto ja Mielenterveysseura. (Koiso-Kanttila 2009, 7–8.)

Esimerkkejä eroauttajista ovat julkisen sektorin toimijat kuten sosiaalitoimi, lastenvalvojat, koulut sekä päiväkodit. Kolmannen sektorin toimijoita ovat muun muassa järjestöt kuten Mannerheimin lastensuojeluliitto, Lastensuojelun keskusliiton Neuvokeskus sekä Miessakit ry. Viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden lisäksi sukulaisilla ja ystävillä on tärkeä rooli eroauttamisessa (Pernu & Pohjola 2011a, 50).

4.1 Sosiaalipedagogiikka ja eroauttaminen

Sosiaalipedagoginen tapa hahmottaa maailmaa sopii hyvin eroauttajalle. Sosiaalipedagogiikka on syntynyt tarpeesta hahmottaa ja kehittää sitä työtä, joka pyrkii ehkäisemään ja lievittämään sosiaalisia ongelmia ja edistämään hyvinvointia. (Hämäläinen 2001, 30). Parhaimmillaan sosiaalipedagogisesti suuntautunut työ on avointa, vuorovaikutuksellista ja tilannesensitiivistä (Hämäläinen 2001, 67). Eroauttajien työssä yksi tärkeimmistä asioista on vuorovaikutuksellisuus. Erityisen tärkeää vuorovaikutuksellisuus ja tilannesensitiivisyys on esimerkiksi lastenvalvojilla. He kohtaavat työssään erokriisinsä kanssa kamppailevia isiä ja on tärkeää,

että he pyrkivät tulkitsemaan jokaista asiakastilannetta tilannesensitiivisesti. Muuten voi käydä niin, että isä ei koe tulleensa kuulluksi. Oppaamme pyrkii osoittamaan sen, miten erotilanteessa olevia miehiä tulisi huomioida, että he kokisivat tulleensa kuulluksi ja vuorovaikutus eroauttajan kanssa olisi toimivaa. Opas rohkaisee myös oman työn pohdintaan ja tietoiseen kehittämiseen.

Sosiaalipedagogisesti orientoitunutta työtä tarvitaan siellä missä ihmisten yhteiskunnallinen subjektiuus, osallisuus, sosiaalinen identiteetti ja elämänhallinta ovat uhattuina (Hämäläinen 2001, 73). Erotilanteessa miehen elämänhallinta ja sosiaalinen identiteetti ovat vakavasti uhattuina. Varsinkin silloin, kun eroon liittyy lapsia. Erotilanteessa käy usein niin, että mies muuttuu nopeasti perheenisästä yksin asuvaksi viikonloppuisäksi. Sosiaalinen identiteetti muuttuu radikaalisti ja se voi johtaa elämänhallinnan, subjektiivisuuden sekä osallisuuden tunteen heikkenemiseen. Eroauttajilla on käytännön asioiden lisäksi velvollisuus antaa oma panoksensa myös erotilanteissa olevien miesten elämänhallinnan ja sosiaalisen identiteetin vahvistamiseen.

4.2 Eroauttajien työn kehittäminen

Samaan aikaan avioerojen määrän noustessa myös avoerot ovat yleistyneet ja eroihin liittyvä tuen tarve on kasvanut. Suomalainen eroihin liittyvä palvelujärjestelmä on sirpaleinen, eivätkä tarjolla oleva apu ja avuntarve aina välttämättä kohtaa toisiaan. (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 13–14.) Tämän ja vanhemmuudessa tapahtuneiden muutosten vuoksi on tärkeää pyrkiä luomaan välineitä, joilla kehittää eroperheiden kanssa tehtävää työtä.

Asiantuntija-ammatteihin, joihin myös eroauttajat kuuluvat, kuuluu oleellisesti jatkuva pyrkimys oman työn kehittämiseen ja ammatilliseen uudistumiseen. Lisäksi kehittämisen tulisi kohdistua itse organisaatioon sekä työn rakenteisiin ja prosesseihin. Kehittämisen perinteisimpiä välineitä ovat erilaiset tutkimus- ja kehittämismenetelmät. Ne eroavat toisistaan siinä, että tutkimusmenetelmissä pyritään vastaamaan johonkin tiettyyn tai tiettyihin kysymyksiin eli tutkimusongelmiin. Kehittämismenetelmissä puolestaan lähdetään yleensä oletuksesta, että jokin

uusi menetelmä tai hanke tuo tuloksia, joita tavoitellaan. (Toikko & Rantanen 2009, 16–18.)

Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projekti perustuu ajankohtaiseen oletukseen siitä, että tällä hetkellä miehen ja naisen tasa-arvo erotilanteessa ei toteudu ajan vaatimalla tavalla. Eroauttaminen ei oletuksen mukaan toteudu kaikilta osin niin, kuten sen nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa pitäisi toteutua. (ESR -projektisuunnitelma 2010, 3–5.) Oletus perustuu Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin päällikön Mika Vänskän mukaan muun muassa isyyden muutoksia esittelevään kirjallisuuteen, jota esimerkiksi Jouko Huttunen on kirjoittanut (Vänskä 2011b). On tehtävä tavoitteellista ja suunnitelmallista kehittämistyötä, että tulevaisuudessa isän näkökulma toteutuisi erotilanteessa paremmin. Myös Ero ja isyys -opas sekä tämä kehittämisraportti ovat osa samaa kehittämistyötä.

Ammatillista uudistumista ei voi tapahtua ilman itsearviointia. Työorganisaatio on oppiva, kun se arvioi kriittisesti omaa toimintaansa ja kykenee kyseenalaistamaan toimintatapojaan. Oppivan organisaation tuntee myös organisaation kyvystä luopua toimimattomista toimintatavoista. Itsearviointia tulee olla sekä yksilö- että organisaatiotasolla. (Virtanen 2007, 177–180.) Asiantuntijuus kasvaa vain, jos työntekijä antaa tilaa ajattelulle ja uuden oppimiselle. Toisaalta työntekijän omat mahdollisuudet vaikuttaa sen organisaation toimintaan, jossa hän työskentelee, ovat yleensä aika pienet. Jotta muutos voi tapahtua, on muutoshalukkuutta oltava sekä organisaatio- että yksilötasolla. (Kirjonen 2006, 126–131.) Asiantuntijalla tulee kuitenkin olla kykyä ja halua sopeutua sekä reagoida työssä ja organisaatiossa tapahtuneisiin muutoksiin (Tikkamäki 2006, 328). Ero ja isyys -opas rohkaisee oman työn pohdintaan, arviointiin sekä kehittämiseen niin, että työ vastaisi entistä paremmin ajan vaatimuksiin. Myös tämän kehittämisraportin yhtenä tarkoituksena on antaa uusia välineitä eroauttajien ammatilliseen uudistumiseen.

5 TASA-ARVOA EROVANHEMMUUTEEN – ISÄT POIS PAITSIOSTA -PROJEKTI

Opinnäytetyömme toimeksiantaja oli Lahden ammattikorkeakoulun hallinnoima Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projekti. Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projekti oli Euroopan sosiaalirahaston osittain rahoittama kaksivuotinen projekti. Projektin tavoitteena oli lisätä eroperheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten valmiuksia arvioida isien ja äitien soveltuvuutta huoltajiksi ilman stereotyyppisiä käsityksiä, joita on perinteisesti liitetty eri sukupuoliin. Projektissa painotettiin isän näkökulmaa ja sen lisäämistä ammattilaisten työssä niin, että sukupuolten tasa-arvoisuus toteutuisi erotilanteissa aiempaa paremmin. (Lahden ammattikorkeakoulu 2011.)

Projektin aikana tuotettiin täydennyskoulutusta sekä Ero ja isyys -opas muun muassa yllämainittujen projektin tavoitteiden pohjalta. Täydennyskoulutus oli suunnattu eroperheiden kanssa työskenteleville ammattilaisille, jotka olivat samalla projektin pääasiallinen kohderyhmä. Tämän vuoksi myös eroperheiden isät ovat projektin välillistä kohderyhmää. (ESR-projektisuunnitelma 2010, 3–5.)

Projektin sekä Ero ja isyys -oppaan tarve nousi äitiyden ja isyyden muutoksista yhteiskunnassa. Vanhemmuus on nykyään tasa-arvoisempaa kuin ennen. Tänä päivänä ei siis ole itsestään selvää, että äiti olisi automaattisesti parempi huoltaja lasten kannalta kuin isä. Myös monien isien ennakkokäsitykset omista mahdollisuuksistaan vanhemmuuden säilyttämiseen eron jälkeen, vaikeuttaa tasa-arvon toteutumista. On siis tarvetta lisätä isän näkökulmaa viranomaistyöhön erotilanteissa, jotta tasa-arvo voisi toteutua paremmin. (ESR-projektisuunnitelma 2010, 3–5.)

6 ERO JA ISYYS – OPAS EROPERHEIDEN KANSSA TYÖSKENTELEVILLE

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme toiminnallisena osuutena tekemämme Ero ja isyys -oppaan (liite 3) ja koko opasprosessin. Perustelemme tarpeen, joka tämän kaltaisella oppaalla on. Käymme ensin läpi oppaan suunnittelu- ja kirjoitusprosessin. Sen jälkeen paneudumme valmiin oppaan sisältöön. Kuvio 4 kuvaa opasprosessia kokonaisuudessaan.

KUVIO 4. Opasprosessin kuvaus.

Selvitimme Ero ja isyys -oppaan aihetta sivuavia aiemmin kirjoitettuja oppaita. Avioeroteemaan jollain tapaa liittyviä oppaita ovat: Sirpa Taskisen Lapsen etu erotilanteessa – Opas sosiaalitoimelle, Ulla Pettilän Eron vaiheet – Opas eroaville ja eroavien auttajille, Annina Nivalan ja Teea Tonttilan Kun elämä on revennyt – Opas nuorelle vanhempien erotilanteessa, Jouni Linnankosken ja Markku Valtonen Erosta elossa – ero-opas miehille sekä Neuvo-projektin aikana tuotettu Vanhemman opas – Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon.

Sirpa Taskisen Lapsen etu erotilanteessa on suunnattu selkeästi sosiaalitoimelle, kuten meidänkin oppaamme. Erona on näkökulma. Meidän oppaamme toki huomioi myös lapsen näkökulman, mutta kantavana voimana on isän näkökulma, jota ei käsitellä erikseen Taskisen teoksessa. (Taskinen 2001.) Ulla Pettilän Eron vaiheet -opas on suunnattu sekä eroaville, että eroperheiden kanssa työskenteleville. Tämä opas on suunnattu kaikille eron osapuolille, joten se eroaa omastamme jo siinä. (Pettilä 1999.) Annina Nivalan ja Teea Tonttilan Kun elämä on revennyt -opas on suunnattu nuorelle, jonka vanhemmat käyvät läpi eroa. Vaikka opas käsittelee eroteemoja, niin se poikkeaa meidän oppaastamme kohderyhmän osalta. (Nivala & Tonttila 2010.) Jouni Linnankosken ja Markku Valtonen Erosta elossa -opas on kirjoitettu miehen näkökulmasta. (Linnankoski & Valtonen 2008.) Meidän oppaastamme se eroaa siinä, että se on suunnattu nimenomaan miehille, kun meidän oppaamme on suunnattu eroperheiden kanssa työskenteleville. Neuvo-projektin Vanhemman opas sisältää yleistietoa eroon liittyen ja se käsittelee sekä aikaa ennen eroa että sen jälkeen (Koiso-Kanttila 2009). Näiden oppaiden perusteella on olemassa tarve Ero ja isyys -oppaan kaltaiselle oppaalle.

6.1 Oppaan suunnittelu

Oppaan suunnitteluun osallistuivat lisäksi Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin projektipäällikkö Mika Vänskä sekä projektin yhteydessä kokoontunut asiantuntijaraati. Asiantuntijaraatiin kuuluivat seuraavat henkilöt:

- Mika Vänskä	Projektipäällikkö	Lahden ammattikorkeakoulu
- Tarja Tolonen	Opettaja	Lahden ammattikorkeakoulu
- Terhi Taajamo	Opettaja	Lahden ammattikorkeakoulu
- Riitta Varkemaa	Opettaja	Lahden ammattikorkeakoulu
- Ilmo Saneri	Projektikoordinaattori	Miessakit ry
- Timo Tikka	Projektikoordinaattori	Miessakit ry
- Peter Peitsalo	Kehittämispäällikkö	Miessakit ry
- Niina Viholainen	Johtava sosiaalityöntekijä	Peruspalvelukeskus AAVA
- Aija-Riitta Saastamoinen	Projektisuunnittelija	Seitti-hanke
- Mika Ketonen	Vastaava perhetyöntekijä	Lahden ensi- ja turvakoti
- Anneli Lievonen	Sosiaalityöntekijä	Päijät-Hämeen perheneuvola

Moniammatillisen asiantuntijaraadin tarkoituksena oppaaseen liittyen, oli varmistaa teemojen mahdollisimman syvälinen tarkastelu suunnitteluvaiheessa. Projektipäällikkö Mika Vänskä järjesti asiantuntijaraadin tapaamisia keväällä 2011 noin kerran kuukaudessa. Raadeissa suunniteltiin opasta muiden ajankohtaisten projektikuulumisten ohessa. Tapaamisissa suunniteltiin oppaan teemoja, rajausta ja runkoa. Suurin työ oppaan suunnittelusta ja oppaaseen tulevan materiaalin rajauksesta oli luonnollisesti meillä oppaan kirjoittajina. Raadin pääasialliseksi tehtäväksi jäi oppaan ideointi.

Oppaan suunnittelutyö aloitettiin loppuvuodesta 2010. Suunnittelutyö jatkui vuoden 2011 maaliskuun puoleen väliin saakka, jolloin aloitimme oppaan kirjoitustyön. Osallistuimme asiantuntijaraadien kokouksiin ja paneuduimme aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin. Syvennyimme myös muuhun materiaaliin kuten Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin täydennyskoulutusten materiaaleihin. Mika Vänskä pyysi luvan luentomateriaalien käyttöön suoraan luennoitsijoilta. Luennoitsijoiden aiheet käsittelivät monipuolisesti eroa esimerkiksi isyyden ja tasa-arvon näkökulmasta.

Suunnittelutyön loppuvaiheessa maaliskuussa 2011 teimme selkeän rajauksen aiheelle ja määritimme oppaan alustavan rungon. Asiantuntijaraadi sekä Mika Vänskä hyväksyivät tekemämme määrittelyt lähes sellaisenaan. Oppaan tärkeimmiksi teemoiksi muodostuivat vanhemmuuden muutokset, erovanhemmuus, lapsen etu, eroisyys sekä eroauttajien verkostoituminen. Näiden pääteemojen sisällä punaisena lankana koko oppaassa toimi isän näkökulma erotilanteessa. Näi-

den linjausten lisäksi päädyimme siihen, että opas toimii ennen kaikkea ajatusten herättelijänä eroperheiden kanssa työskenteleville tarjoamatta valmiita toimintamalleja. Rajausvaiheessa pois jäi teemoja kuten maahanmuuttajaisuus sekä työn ja perheen yhteensovittaminen. Pois lopullisesta oppaasta jäi myös siihen alun perin suunnitellut, eron kokeneiden isien kommentit. Tasa-arvoa erovanhemmuuteen - projekti ulkoisti oppaan graafisen suunnittelu- ja painotyön Lahden ammattikorkeakoulun viestintä- ja markkinointipalveluiden tehtäväksi.

Lahden ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoiminnan tutkimusjohtajan Ilkka Väänäsen mukaan opas on verrattavissa, Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarjaan C. Julkaisusarjaan C kuuluvissa julkaisuissa lähdeviitteitä ei tarvitse käyttää. (Vänskä 2011a.) Ero ja isyys -oppaaseen tuli lähteiden osalta vain lähdeluettelo ja kiitoslista.

6.2 Oppaan kirjoitusprosessi

Maaliskuussa 2011 aloitimme oppaan kirjoitustyön. Aikaa kirjoitustyölle oli varattu noin kolme kuukautta ja oppaan kirjoitustyön oli tarkoitus olla valmis juhannukseen 2011 mennessä. Oppaan kirjoitusaikataulu oli tiukka.

Toiminnallisen opinnäytetyön tekijä voi päättää itse, minkälainen päiväkirja sopii hänen tarpeisiinsa. Opinnäytetyöprosessin aikana päiväkirja varmistaa, että koko prosessin aikana kerätyt materiaalit, ideat, pohdinnat ja muistiinpanot pysyvät tallessa koko prosessin ajan. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 19–20.) Emme pitäneet opinnäytetyöprosessimme aikana varsinaista opinnäytetyöpäiväkirjaa. Sovelsimme kuitenkin opinnäytetyöpäiväkirjan logiikkaa päiväkirjassa, jota käytimme oppaan kirjoittamisen apuna. Päiväkirja helpotti kokonaisuuden hallintaa. Päiväkirjaan tuli kirjoituspäivien kuulumisten lisäksi pohdintaa ja ideointia seuraavia kirjoituskertoja ajatellen.

Vaikka kirjoitustyötämme ohjasi valmiiksi suunnittelemamme sisällysluettelo, emme kirjoittaneet opasta järjestyksessä ensimmäisestä luvusta viimeiseen. Ensimmäiseksi kirjoitimme luvut, joihin meillä oli eniten lähdemateriaalia. Näitä lukuja olivat luku kaksi Vanhemmuuden muutokset sekä luku kolme Erovan-

hemmuus ja lapsen etu. Näiden lukujen valmistuttua kirjoitimme luvun neljä Eroisyys – miten isä tulee kuulluksi. Kirjoitimme luvun neljä vasta tässä vaiheessa, koska siihen oli olemassa vain vähän lähdemateriaalia. Keräsimme pitkin kirjoitusprosessia lisää materiaalia, jota käyttää luvun kirjoittamisessa. Lukua viisi Eroauttajat – verkostovoimaa teimme koko ajan muun työn ohella.

Kun luvut kaksi, kolme, neljä ja viisi olivat valmiina, kirjoitimme niihin vielä jokaiseen omat pohdintaosiot, jotka nimesimme pohdintaboxeiksi. Boxien pohdinnat perustuvat luvuissa käsiteltyihin asioihin. Viimeiseksi kirjoitimme oppaaseen johdannon, loppusanat sekä takakannen tekstin.

Kirjoitusprosessimme aikana järjestettiin kolme asiantuntijaraadin kokousta. Lähetimme noin viikkoa ennen jokaista kokousta sillä hetkellä valmiina olleen materiaalin kaikille asiantuntijaraadin jäsenille. Raadin jäsenten tehtävänä oli lukea ja kommentoida sisältöä. Lisäksi kävimme kerran Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin ohjausryhmän kokouksessa esittelemässä opasta.

Saimme oppaan varsinaisen kirjoitustyön valmiiksi viisi päivää ennen sovittua palautuspäivää. Viestintä- ja markkinointipalveluissa Ero ja isyys -oppaan graafisesta suunnittelusta ja taitosta vastasi graafinen suunnittelija Sanna Henttonen.

6.3 Oppaan sisältöjen esittely

Opas koostuu esipuheesta ja kuudesta luvusta. Esipuheessa käsitellään yleisesti oppaan ja projektin teemoja. Esipuheen oppaaseen kirjoitti Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin päällikkö Mika Vänskä. Johdattelemme lukijan aiheen pariin esittelemällä lyhyesti oppaan sisältöä sekä tavoitetta.

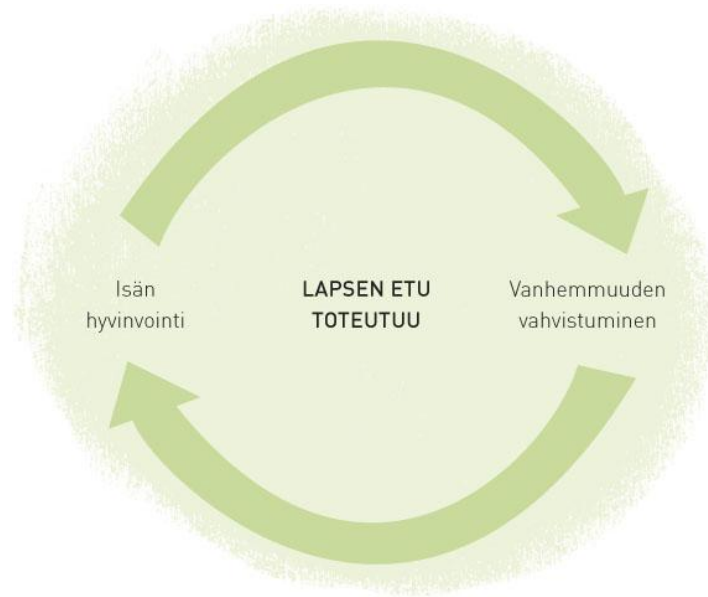
Vanhemmuuden muutokset luvussa käsittelemme sekä isyyden että äitiyden muutosta suomalaisessa yhteiskunnassa. Isyyden muutosta käsittelemme oppaassa enemmän kuin äitiyden muutosta, oppaassa olevan isän näkökulman vuoksi. Käsittelemme myös isyyttä käsitteenä sekä isän merkitystä lapselle. Luvun lopussa on pohdintaboxi, jonka kysymysten avulla annamme lukijalle mahdollisuuden pysähtyä ja pohtia luvun sisältöä ja teemoja syvällisemmin.

Luvussa Erovanhemmuus ja lapsen etu käsittelemme erovanhemmuutta monipuolisesti niin lapsen, isän kuin äidin näkökulmasta. Luomme katsauksen erotilanteisiin myös tasa-arvon näkökulmasta. Lisäksi luvussa on tiiviit ja informatiiviset kuvaukset perheasioiden sovittelusta sekä huoltoriidoista tuomioistuimissa. Lopuksi on taas pohdintaboxi, joka tarjoaa mahdollisuuden syventyä luvun teemoihin esimerkkitapauksen avulla.

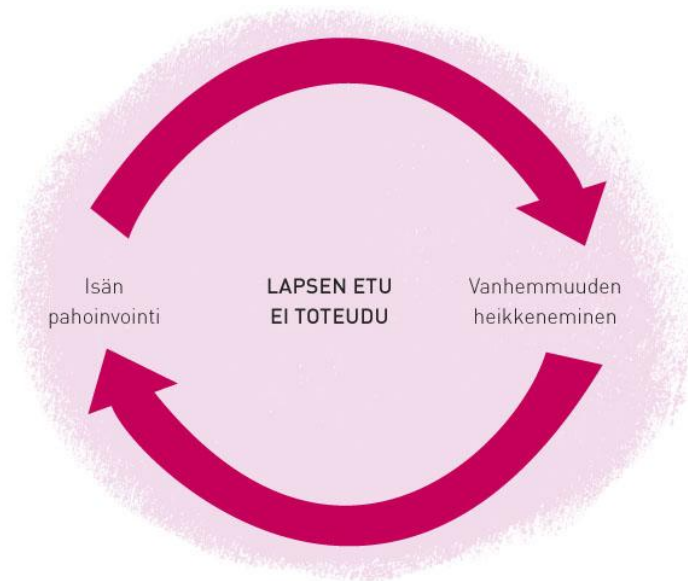
Luvussa Eroisyys – miten isä tulee kuulluksi, syvennyttään eroisyyteen. Eroisyydestä on vaikeaa löytää lähdemateriaalia. Jouko Huttusen kirja Isänä olemisen uudet suunnat vuodelta 2001 oli hyvä perusteos. Sen lisäksi löysimme muutaman tutkimuksen, jotka auttoivat luvun kirjoittamisessa. Näitä tutkimuksia olivat muun muassa Petteri Eerolan Isyys liikkeessä: Tutkimus nuorista miehistä, isyydestä ja muutoksesta vuodelta 2009 sekä Eija-Riitta Konttisen Voitettu tai hävitty isyys: Miesten kokemuksia huoltajuus- ja tapaamiskiistoista vuodelta 2003.

Luvussa käsitellään ensin sitä, miten eroauttajan tulisi ottaa isä huomioon erotilanteessa. Eroauttajan olisi huomioitava isän erokriisi ja isän mahdolliset negatiiviset ennako-odotukset mahdollisuuksiaan kohtaan sekä pyrkiä luomaan ilmapiiri sellaiseksi, että mies kokisi olonsa turvalliseksi ja kykenisi puhumaan tunteistaan ja tilanteestaan avoimesti. Ei ole olemassa varmaa tapaa kohdata erotilanteessa olevaa miestä niin, että mies kokisi tullessa kuulluksi. (Pernu & Pohjola 2011a, 33–34.) Toisaalta, jos eroauttaja huomioi oppaassamme esiintuotuja seikkoja erotilanteessa olevia isiä kohdatessaan, niin isät kokevat todennäköisemmin tullessa kuulluksi.

Kun isät kokevat tullessa kuulluksi erotilanteessa, heijastuu se suoraan heidän hyvinvointiinsa. Tämä puolestaan heijastuu siihen, miten isät ovat ja toimivat lastensa kanssa. (Pernu & Pohjola 2011a, 35.) Opasprosessin kuluessa kävimme keskustelua sosiaalialan ammattilaisten kanssa, jotka ovat tekemisissä erovanhemmuuden kanssa. Näiden keskustelujen pohjalta syntyi ajatus positiivisesta ja negatiivisesta kehävaikutuksesta, joka isän hyvinvoinnilla on lapsen etuun. Ajatusta havainnollistamaan loimme isän hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin kehät.

KUVIO 5. Isän hyvinvoinnin kehä (Pernu & Pohjola 2011a, 35).

KUVIO 6. Isän pahoinvoinnin kehä (Pernu & Pohjola 2011a, 35).

Opasta suunnitellessamme ja kirjoittaessamme huomasimme, että kun keskustellaan isän ja äidin tasa-arvosta erotilanteessa, niin usein esiin nousee argumentti lapsen edun ensisijaisuudesta erotilanteessa. Oppaassa näytetään toteen se, että kun pyritään isän ja äidin tasa-arvoiseen huomioon ottamiseen erotilanteessa, niin samalla toteutuu myös lapsen etu. Loimme seitsemän argumenttia, jotka osoittavat, että isän ja äidin tasa-arvoisella ja puolueettomalla kuulemisella sekä huomi-

oon ottamisella erotilanteessa voidaan edistää lapsen edun toteutumista. Seuraavaksi kaksi esimerkkiä argumenteista:

”Kun isän ja äidin valmiudet huoltajiksi arvioidaan ilman eri sukupuoliin perinteisesti liitettyjä stereotyyppisiä käsityksiä, on todennäköisempää, että lapsen etu toteutuu” (Pernu & Pohjola 2011a, 38).

”Kun eroperheiden kanssa työskentelevä ottaa huomioon työssään kulttuuriset ja yhteiskunnalliset sekä käytännön tasolla tapahtuneet muutokset sekä isyydessä että äitiydessä, varmistaa hän samalla, että lapsen etu toteutuu paremmin” (Pernu & Pohjola 2011a, 39).

Oppaan luvussa viisi on listattuna eroauttamistyötä tekeviä tahoja. Painotamme verkostoitumisen tärkeyttä eri erotoimijoiden välillä. Eroauttajien luettelosta löytyy lyhyt kuvaus toimijoista sekä linkit toimijoiden internet-sivuille. Loppusanat päättävät oppaan katsoen kohti tulevaa.

7 OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

Arvioinnin tarkoituksena on arvioida jonkin asian arvoa tai onnistumista (Robson 2000, 3). Toiminnallisen opinnäytetyön prosessia voidaan arvioida sekä toiminnallisen tuotoksen että toiminnan raportoinnin kannalta (Jääskeläinen 2005, 73).

Tässä luvussa arvioimme opinnäytetyötämme niin Ero ja isyys -oppaan kuin tämän kehittämisorjelman, sekä koko opinnäytetyöprosessin näkökulmasta. Opasta arvioimme Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin asiantuntijaraadilta keräämämme palautteen, toimeksiantajan palautteen sekä itsearvioinnin avulla. Kehittämisorjelman ja opinnäytetyöprosessin arvioinnissa hyödynnämme itsearviointia.

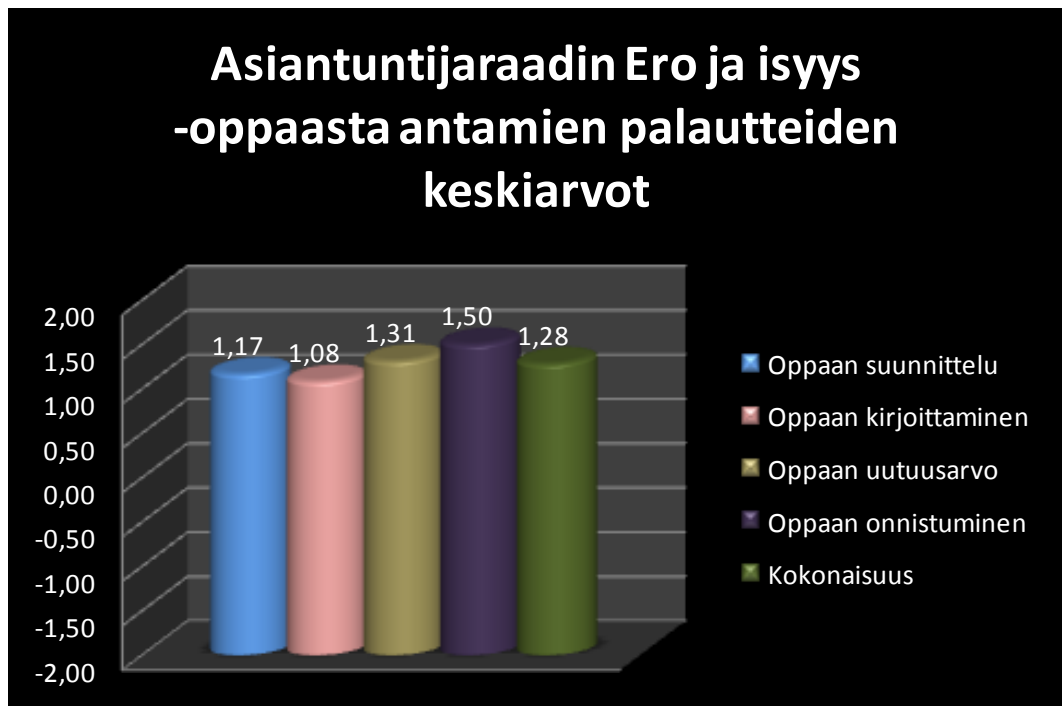
7.1 Asiantuntijaraadin palaute Ero ja isyys -oppaasta

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tärkeää kerätä palautetta, jotta arviointi ei olisi täysin subjektiivista. Palautetta on hyvä pyytää tuotoksen onnistumisesta, uutuusarvosta, toimivuudesta, visuaalisesta ilmeestä sekä luettavuudesta. Palautetta voi kerätä myös työn toteutuksesta ja sen onnistumisesta. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 157.) Pyysimme palautetta oppaaseen liittyen sen teossa tukenamme olleiden asiantuntijaraadin jäseniltä.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuskäytäntöjä voi käyttää hieman väljemmin merkityksin kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että saadun tiedon, eli tässä tapauksessa palautteen laatu varmistetaan käyttämällä jotain perustason valmista tutkimuskäytäntöä. Yleensä aineisto kerätään käyttämällä posti- tai sähköpostikyselyä. Näin saatu aineisto analysoidaan yleensä perustason tunnuslukuja, kuten prosentteja käyttäen ja esitetään taulukoina tai kuvioina. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 57.)

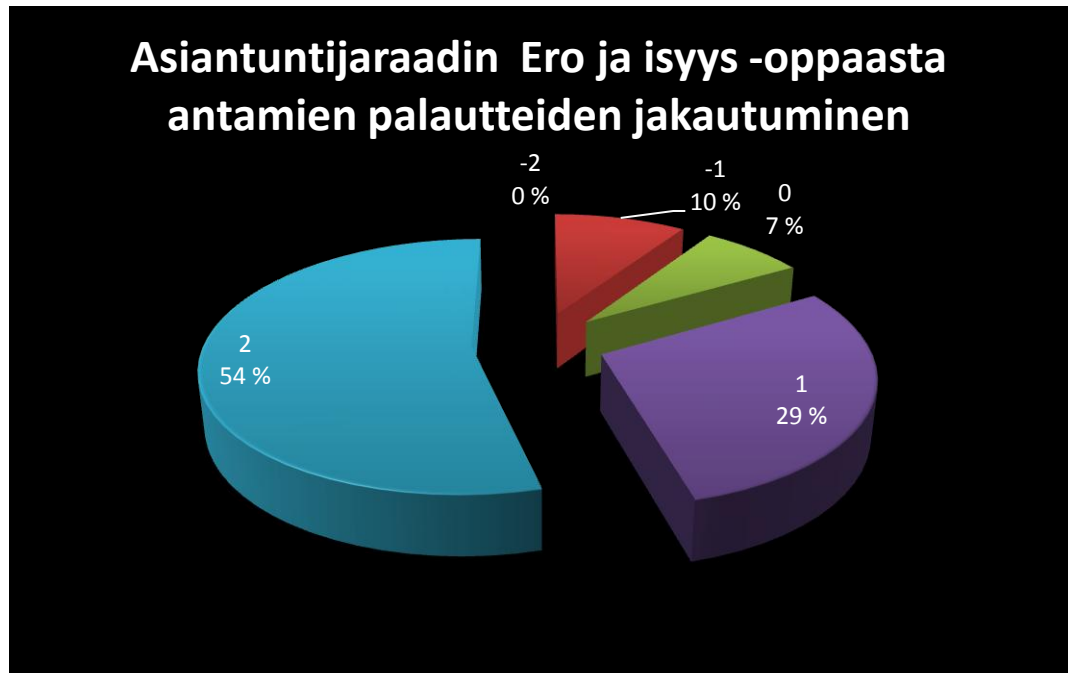
Lähetimme jokaiselle asiantuntijaraadin jäsenelle sähköpostitse saatekirjeellä varustetun palautelomakkeen. Vastausaikaa oli elokuun viimeisestä päivästä syyskuun viidenteentoista päivään asti. Valitsimme sähköpostin kahdesta syystä: kehittämisorjelman kirjoittamisaikataulu oli tiukka, ja toivoimme hyvää vastausprosenttia. Palautelomake saatekirjeineen liitteenä 1. Palautelomake koostuu neljästä

din palautteessa on vastattu 2 (=Täysin samaa mieltä) viidessä palautelomakkeessa. Tämä on 62,5 % kaikista siihen väittämään annetuista vastauksista.

KUVIO 8. Asiantuntijaraadin Ero ja isyys -oppaasta antamien palautteiden keskiarvot.

Lähetimme palautelomakkeen kaikille asiantuntijaraadin 11 jäsenelle. Heistä kahdeksan palautti täytetyn palautelomakkeen, jolloin vastausprosentiksi muodostui 73 %. Kuviosta 8 selviää Asiantuntijaraadin Ero ja isyys -oppaasta antamien palautteiden keskiarvot. Ero ja isyys -oppaan asiantuntijaraadilta saamien palautteiden kaikkien osa-alueiden keskiarvo on 1,28.

KUVIO 9. Asiantuntijaraadin Ero ja isyys -oppaasta antamien palautteiden jakautuminen.

Kuviossa 9 on esitelty asiantuntijaraadin Ero ja isyys -oppaasta antamien palautteiden jakautuminen. Kuviossa 9 voi huomata, että 54 % palautteiden numeraalisista arvioista on kakkosia. Nollan yläpuolella numeraalisista arvioista on yhteensä 83 %. Negatiivisen puolella palautteiden numeraalisista arvioista on ainoastaan 10 %, eikä niistä yksikään ole -2.

Kuten aiemmin on selvinnyt, oli jokaisen palautelomakkeen osion lopussa tilaa vapaalle sanalle, jossa pystyi muun muassa perustelemaan antamaansa numeraalista palautetta. Seuraavaksi esittelemme kahdeksan esimerkkiä vapaasta sanasta:

”Opiskelijat olivat aktiivisia ja tavoitteellisia omassa toiminnassaan. Ja yhteistyökin toimi asiantuntijaraadissa hyvin. Suunnittelu kokonaisuudessaan jäi kuitenkin ensisijaisesti opiskelijoiden harteille, koska asiantuntijaraadiin osallistui kevään aikana vain osa raadin jäsenistä. Kaikki eivät siis osallistuneet ja näin osa raadin asiantuntijamuksesta jäi hyödyntämättä. Oletteko lisänneet seurantaanne

myös asiantuntijaraadin osallistujamäärän ja osallistujat? Kuinka moni lopulta jotenkin oli aidosti mukana suunnittelussa ja oppaan kirjoittamisessa?”

”Yhteistyön toimivuuden arviointi hankalaa, kun ei aina päässyt asiantuntijaraatiin. Kirjoittaminen on haastavaa, vaatii työtä. Teksti on kehittynyt kyllä prosessin aikana, mutta siellä on edelleen kummallisia kohtia. Oikolukua vaatii myös. Itsellä keväällä tiukka aikataulu ja vähän tähän työaikaä käytössä → vaikuttanut myös.”

”Perinteistä tekstiä. Pohdintaboksi sanana kiva, uudenlainen.”

”Opas prosessi on ollut prosessimainen eli olette osanneet hyödyntää verkoston asiantuntemusta. Lisäksi olette osanneet asettua prosessiin eli olette kyenneet vastaanottamaan palautetta (niin positivistista kuin rakentavaakin). Toisaalta olette myös löytäneet paikkanne prosessista ja osanneet asettautua opiskelijan / oppaan kirjoittajan rooliin. Persoonanne ja otteenne soveltuisi hyvin projektityöhön!!”

”Oppaaseen onnistuttiin saamaan uusi näkökulma verrattuna aiempiin eronneille ja eroauttajille suunnattuihin oppaisiin.”

”Tämän tyyppistä opasta ei ole aiemmin ollut, joten aiheen ajankoh-taisuus ja tarve oli suurta!”

”Kirjoitustyö onnistui opiskelijoiden ansiosta.”

”Se, että tällöinen opas on, on miesten (ja myös lastenkin) hyvinvoinnin kannalta tärkeä asia. Toivottavasti tämän myötä pohdinta vanhemmuudesta muuttuu monimuotoisemmaksi ja tulokset siirtyisivät ihan käytännön työhön.”

7.2 Toimeksiantajan palaute

Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin päällikkö Mika Vänskä antoi anonyymisti palautetta asiantuntijaraadin jäsenenä oppaan onnistumisesta palautelomakkeella. Sen lisäksi hän arvioi opasprosessiamme toimeksiantajan näkökulmasta. Hän lähetti toimeksiantajan palautteen kirjallisesti sekä sähköpostitse että kirjeitse suoraan meille. Seuraavassa toimeksiantajan palaute kokonaisuudessaan:

”Mikko Pohjola ja Simo Pernu ottivat vastuun oppaan kirjoitusprosessista osana opinnäytetyötänsä. Syys - lokakuussa 2011 valmistuva opas vastasi erinomaisesti tavoitteisiin. Kirjoittajat työskentelivät tiukasta aikataulusta ja haasteellisesta tehtävästä huolimatta tarkasti ja projektin sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien tietotaitoa hyödyntäen. Pohjola ja Pernu toimivat aktiivisesti osana suunnittelu-, toteutus- ja viimeistelyprosessia. Kirjoittajat hoitivat tehtävät suuresta vastuusta ja työmäärästä huolimatta kiitettävästi. Kirjoittajien verkostoyhteistyö- ja sosiaaliset taidot osoittautuivat hyviksi. Kokonaisarvio työskentelyprosessista on kiitettävä. Opas prosessiin liittyen kirjoittajat ovat myös julkaisemassa opasta valtakunnallisessa seminaarissa Helsingin Säätytalolla 8.11.2011.”

7.3 Ero ja isyys -oppaan itsearviointi

Arvioimme Ero ja isyys -opasta itsearviointina. Itsearviointin tukena käytämme oppaan kirjoittamisen aikana kirjoittamaamme päiväkirjaa sekä muistiinpanoja, joita olemme opinnäytetyöprosessin aikana kirjoittaneet.

Oppaan tarkoitus toteutui ja oppaan myötä eroperheiden kanssa työskentelevillä on uusi työkalu, joka tarjoaa mahdollisuuden siihen, että eroauttajat osaisivat huomioida paremmin isän näkökulman työssään. Samalla opas lisää tavoitteidemme mukaisesti eroauttajien tietoisuutta tasa-arvoisuuden merkityksestä ja siihen vaikuttavista arvoista ja asenteista liittyen erotilanteisiin. Opas sisältää tietoa isyydessä tapahtuneista muutoksista ja rohkaisee eroperheiden kanssa työskenteleviä pohtimaan isän näkökulmaa erotilanteissa ajan vaatimalla tavalla.

Oppaasta tulee aluksi 500 kappaleen painos ja myös myöhemmät painokset ovat mahdollisia. Tavoitteemme mukaisesti opas tavoittaa myös niitä eroauttajia, jotka eivät osallistuneet Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin täydennyskoulutuksiin. Opas täytti toimeksiantajan toiveet ja se on saanut positiivista suullista ja kirjallista palautetta. Opas on myös näyte kirjallisesta osaamisestamme ja toimii meille oivana käyntikorttina tulevaisuudessa.

Oppaan suunnittelu- ja kirjoitustyö onnistui hyvin. Opas on looginen kokonaisuus ja sitä on helppo lukea. Kun Ero ja isyys -opasta arvioi siitä näkökulmasta, että meillä ei ollut lainkaan aiempaa kokemusta tämän kaltaisesta kirjoitustyöstä, niin lopputulosta voi pitää erittäin onnistuneena. Työskentelymme opasprosessin aikana oli oma-aloitteista, täsmällistä, luovaa ja vastuullista.

Sosionomin osaamisalueet painottuvat asiakasosaamisen lisäksi yhteistyö-, viestintä-, vuorovaikutus- sekä kehittämisosaamiseen (Lahden ammattikorkeakoulu Sosiaali- ja terveysala 2011). Opasprosessin aikana olimme yhteistyössä useiden sosiaalialan toimijoiden kanssa. Yhteistyötahoja olivat muun muassa Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektiin kuulunut asiantuntijajärjestö sekä projektin ohjausryhmä. Opasprosessi vaati kattavaa vuorovaikutus- ja viestintäosaamista. Meidät on pyydetty Säätytalolla 8.11.2011 pidettävään Tasa-arvoa erovanhemmuuteen -projektin ja Neuvokeskuksen järjestämään verkostoseminaariin puhumaan Ero ja isyys -oppaasta sekä moniammatillisesta yhteistyöstä oppaan suunnittelun ja kirjoittamisen aikana.

7.4 Kehittämisraportin itsearviointi

Tässä luvussa arvioimme kehittämisraporttia itsearviointina. Arvioimme kehittämisraporttia tarkoituksen ja tavoitteiden sekä rajauksen näkökulmasta. Kehittämisraportin arviointia varten emme keränneet palautetta ulkopuolisilta tahoilta. Ratkaisuun oli kaksi syytä: kehittämisraportin teimme ilman asiantuntijajärjestön tukea, ja kehittämisraportin kirjoittamisaikataulu oli tiukka.

Kehittämisenraportin yhtenä tarkoituksena oli toimia esimerkkinä siitä, miten tämänkaltaisen opinnäytetyön voi tehdä, joten siltä osin kehittämisenraportti täyttää tarkoituksensa. Kehittämisenraportti sisältää myös konkreettisia vinkkejä opiskelijoiden avuksi toiminnalliseen opinnäytetyöhön, johon kuuluu oppaan tekeminen. Kehittämisenraportti sisältää myös kehittämisehdotuksia eroperheiden kanssa työskenteleville.

Kehittämisenraportin tavoitteena oli arvioida Ero ja isyys -opasta, kehittämisenraporttia sekä koko opinnäytetyöprosessiamme. Kehittämisenraportti sisältää subjektiivista ja objektiivista arviointia. Arvioinnin osalta kehittämisenraportti täyttää tavoitteensa.

Kehittämisenraportin rajauksen pohjana käytimme opinnäytetyösuunnitelmassa esittelemäämme kehittämisenraportin alustavaa sisällysluetteloa (Liite 2). Teimme siis osan kehittämisenraportin rajauksesta jo opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa. Alustava sisällysluettelo osoittautui hyvin suunnitelluksi. Otsikoiden suhteen tuli muutoksia ja lukujen järjestys muuttui, mutta sisältöjen suhteen alustava sisällysluettelo oli pieniä muutoksia lukuun ottamatta paikkansapitävä. Lisäsimme työn kehittämisen näkökulman tavoitteisiin ja teoriapohjaan. Alustavasta sisällysluettelosta puuttui kokonaan myös kehittämisehdotukset luku, jonka lisäsimme kehittämisenraporttiin. Rajasimme kehittämisenraporttia myös sen kirjoittamisen aikana. Esimerkiksi tiivistimme kehittämisenraporttia vastaamaan sen tarkoitusta.

7.5 Opinnäytetyöprosessin itsearviointi

Arvioimme koko opinnäytetyöprosessiamme itsearvioinnin ja nelikenttäanalyysin avulla. Opinnäytetyöprosessiamme itsearviointiin kuuluu myös ajankäytön arviointi. Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoitus oli tuottaa opas eroperheiden kanssa työskenteleville, sekä raportti toiminnasta. On tärkeää, että toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyy jotain konkreettista (Jääskeläinen 2005, 62). Tarkoituksen mukaisesti toiminnallisen opinnäytetyömme tuloksena syntyi Ero ja isyys -opas sekä tämä kehittämisenraportti.

Pidimme päiväkirjaa opasprosessin ajan oppaan suunnittelun ja kirjoitustyön tukena. Päiväkirjaa olisi voinut hyödyntää myös opinnäytetyösuunnitelman ja tämän kehittämisraportin tukena. Koimme päiväkirjan tärkeäksi nimenomaan toiminnallisessa osuudessa. Päiväkirja olisi ollut avuksi myös opinnäytetyösuunnitelman ja kehittämisraportin kirjoittamisessa.

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyön on hyvä olla työelämälähtöinen. Opinnäytetyön tulisi olla mahdollisimman käytännöllinen, ja sen tulisi osoittaa opiskelijoiden oman alan osaamista. (Vilka & Airaksinen 2003, 10.) Nykyään on myös entistä tärkeämpää, että opiskelija harjaantuu opinnäytetyöprosessin aikana taidoissa, joita tämän päivän työelämä edellyttää. Näitä taitoja ovat muun muassa projektiosaaminen, esiintymistaidot, kehittämistyö sekä moni-ammattillinen tiimityöskentely. (Ruotsalainen & Eriksson 2007, 134.)

Opinnäytetyöprosessiimme kuuluneet Ero ja isyys -opas, sekä tämä kehittämisraportti osoittavat kirjallista ja teoreettista osaamista. Kirjoittamis- ja raportointitaito ovat tärkeitä erilaisissa ja monipuolisissa tehtävissä, joissa sosionomi (AMK) toimii. Asiantuntijuutemme opinnäytetyömme teemoja koskien on kehittynyt. Olemme muodostaneet hyvin perustellut näkemykset eroauttamisesta, isyyden muutoksista sekä muista opinnäytetyömme teemoista. Opinnäytetyömme kuluessa olemme harjaantuneet myös moniammatillisessa yhteistyössä sekä projektiossaamisessa.

Peilasimme opinnäytetyötämme Lahden ammattikorkeakoulun Sosiaalialan vuoden 2008–2009 opinto-oppaaseen. Opinto-oppaan mukaan sosiaalialan koulutusohjelman tavoitteena on, että opiskelija saavuttaisi ammattitaidon, johon kuuluu laajaa teoreettista ja toiminnallista osaamista (Lahden ammattikorkeakoulu Sosiaali- ja terveysala 2011). Kuten Ero ja isyys -opas sekä tämä kehittämisraportti osoittavat, niin olemme opinnäytetyöprosessimme aikana osoittaneet juuri tämän kaltaista osaamista.

7.5.1 Nelikenttäanalyysi

Nelikenttäanalyysi on yksi tunnetuimmista menetelmistä arviointiin. Sen pyrkimyksenä on tunnistaa prosessin ja toimijoiden vahvuuksia, heikkouksia sekä potentiaalisia uhkia ja mahdollisuuksia. Sitä käytetään usein liike-elämässä strategisena kehittämisvälineenä, mutta helppokäyttöisyytensä vuoksi nelikenttäanalyysillä on useita erilaisia käyttömahdollisuuksia. (Rebernic & Bradac 2011.) Opinnäytetyömme suunnitelmavaiheessa arvioimme nelikenttäanalyysin muodossa (Kuvio 10) vahvuksiamme ja heikkouksiamme opinnäytetyön aikana. Arvioimme myös mahdollisuuksia ja uhkia, joita saattaisimme opinnäytetyömme teon aikana kohdata. Tässä luvussa arvioimme miten nelikenttäanalyysissä arvioidut vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat toteutuivat.

Vahvuudet osoittautuivat vahvuuksiksi opinnäytetyöprosessimme aikana. Erilaiset osaamisemme täydensivät toisiaan erinomaisesti. Motivaatiomme oppaan kirjoituksen aikana pysyi hyvänä myös vaikeina hetkinä. Työskentelymme oli joustavaa ja tilanteen mukaan reagoivaa. Yhteistyömme toimi koko opinnäytetyöprosessin ajan erinomaisesti. Prosessin aikana ei ollut konflikteja ja työnjako oli oikeudenmukainen sekä tasa-arvoinen. Nelikenttäanalyysi osoittaa, että arvioimme vahvuksiamme osuvasti jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa.

Olemme tehneet paljon yhteistyötä opintojemme aikana ja työtapoihimme on muodostunut rutiineja. Nämä rutiinit näimme potentiaalisena uhkana opinnäytetyömme suunnitteluvaiheessa. Huoli osoittautui turhaksi, koska onnistuimme kehittämään tilanteen vaatimalla tavalla emmekä luottaneet pelkästään vanhoihin jo hyväksi havaittuihin työtapoihin, vaan loimme uusia työskentelytapoja tarpeen vaatiessa. Kokemattomuus oppaan kirjoittamisessa ei näy lopullisessa oppaassa, joten arvio siitä, että kokemattomuus oppaan kirjoittamisessa olisi heikkous, ei toteutunut. Arvio asioiden jäämisestä viime tippaan osui osittain oikeaan. Aikataulut olivat tiukat koko opinnäytetyöprosessin ajan, mutta saimme kuitenkin aina kaiken valmiiksi ajoissa, joten heikkous ei osoittautunut kohtalokkaaksi.

Opinnäytetyömme tuomia mahdollisuuksia listasimme paljon ja osa niistä toteutui jopa arvioitua paremmin. Esimerkiksi näkyvyyden suhteen opinnäytetyöprosessimme on luonut meille paljon mahdollisuuksia.

Myös mahdollisia uhkia oli paljon. Teimme molemmat töitä lähes koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tämä aiheutti haasteita opinnäytetyöprosessimme aikana. Toisaalta opinnäytetyö valmistui suunnitellusti, joten uhka ei sitä ajatellen ollut vakava. Rajauksen näimme sekä mahdollisuutena että uhkana. Materiaalia ja teemoja oli paljon ja loogisen kokonaisuuden luominen oli haastavaa sekä oppaan että kehittämisraportin kannalta. Toisaalta, vaikka materiaalia oli runsaasti, ei kaikista opinnäytetyömme teemoista ollut saatavilla juurikaan tuoretta tutkimustietoa. Se oli asia, johon emme osanneet nelikenttäanalyysissä varautua.

	+	-
Sisäiset tekijät	Vahvuudet	Heikkoudet
	<ul style="list-style-type: none"> · Joustavuus · Motivaatio oppaan tekoon · Aiheen kiinnostavuus · Periksi antamattomuus · Tekijöiden erilainen osaaminen · Hyväksi havaittu, toimiva yhteistyö · Kirjoitustaito ja kokonaisuuksien hahmottaminen 	<ul style="list-style-type: none"> · Ei aiempaa kokemusta oppaan kirjoittamisesta · Rutinit → Ei välttämättä huomaa epäkohtia työskentelytavoissa · Asioiden tekeminen saattaa jäädä ajoittain viime hetkeen
Ulkoiset tekijät	Mahdollisuudet	Uhat
	<ul style="list-style-type: none"> · Materiaalin suuri määrä · Asiantuntijaraadin tuki · Oppaan mahdollinen valtakunnallinen levikki · Onnistunut opas · Aiemmin tehty vähän vastaavalaisia oppaita / opinnäytetöitä 	<ul style="list-style-type: none"> · Kova työmäärä opiskelun lisäksi → Ajan riittämättömyys → Väsymys → Motivaation väheneminen · Materiaalin suuri määrä → Rajaamisen vaikeus · Aiemmin tehty vähän vastaavalaisia oppaita / opinnäytetöitä

KUVIO 10. Nelikenttäanalyysi (Pernu & Pohjola 2011b).

Kokonaisuutena nelikenttäänalyysissä arvioimamme vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat opinnäytetyömme aikana osoittautuivat realistisiksi. Varsinkin vahvuuksien osalta nelikenttäänalyysi osoittautui osuvaksi.

7.5.2 Ajankäytön arviointi

Teimme opinnäytetyön suunnitelmavaiheessa alustavan ajankäytön suunnitelman. Tässä luvussa arvioimme sitä, miten suunnitelmamme ajankäytön suhteen toteutui opinnäytetyöprosessimme aikana. Ajankäytön suunnitelma (Kuvio 11) sisältää muun muassa seminaarit, oppaan kirjallisen materiaalin palautuspäivän taittoa varten sekä alustavaa kirjoitusaikataulua.

Ajankäytön suunnitelma	
Opinnäytetyön ohjaus	pe 11.3.2011 klo 8.30 Lahden ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveystieteiden ala
Asiantuntijaraati	ti 15.3.2011 klo 12 – 14 Lahden ammattikorkeakoulu, liiketalous
Suunnitelmaseminaari	ke 23.3.2011 klo 12.30 Lahden ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveystieteiden ala luokka A.203
Aloitamme oppaan kirjoitustyön	to 24.3.2011
Asiantuntijaraati	ma 4.4.2011 klo 12 – 14 Lahden ammattikorkeakoulu, liiketalous
ONT – työpaja	ma 18.4 klo 16.30 – 18 Lahden ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveystieteiden ala
ONT – työpaja	ma 2.5.2011 klo 16.30 – 18 Lahden ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveystieteiden ala
Asiantuntijaraati	ti 3.5.2011 klo 12 – 14 Lahden ammattikorkeakoulu, liiketalous
Opas menee taittoon	22.6.2011
Aloitamme kehittämisraportin kirjoitustyön	1.7.2011
Julkaisuseminaari	8/9 2011

KUVIO 11. Ajankäytön suunnitelma (Pernu & Pohjola 2011b).

Asiantuntijaraadin kokoukset toteutuivat sovitusti ja kesäkuun alussa oli vielä yksi ylimääräinen asiantuntijaraati, jossa kävimme läpi oppaan viimeisiä hienosäätöjä. Oppaan kirjoitustyö alkoi suunnitelmamme mukaisesti maaliskuun loppupuolella. Myös oppaan kirjoitustyö valmistui suunnitelmamme mukaisesti. Taittoon opas meni 22.6.2011. Painoon opas meni kuitenkin vasta 5.9.2011. Tämä oli oppaan kannalta hyvä asia, koska näin meillä oli enemmän aikaa oppaan oikolukua varten.

Kehittämöraportin kirjoitustyön aloitimme 1.8.2011. Halusimme pitää pienen hengähdystauon kirjoittamisesta. Koska aloitimme kehittämöraportin kirjoitustyön kuukautta suunniteltua myöhemmin, siirtyi myös julkaisuseminaari myöhempään ajankohtaan.

Työskentelymme oli koko opinnäytetyöprosessimme ajan vastuullista ja täsmällistä. Kehittämöraportin kirjoitustyö olisi kuitenkin pitänyt aloittaa hieman aiemmin, jotta olisimme säästyneet pieneltä kiireeltä. Ajankäytön suunnitelmaa voi tämän vuoksi kritisoida. Emme osanneet suunnitelmassa ennakoida tarvetta kirjoitustauolle oppaan kirjoitustyön jälkeen.

8 POHDINTA

Olemme työskennelleet koko opinnäytetyöprosessin ajan tavoitteellisesti, suunnitelmallisesti ja tasa-arvoisesti. Työt ovat jakautuneet tasaisesti, ja kumpikin meistä omaa tiedot ja taidot, joita tämän opinnäytetyön tekemisessä on tarvittu. Olemme jakaneet työtehtäviä vain muutaman kerran koko opinnäytetyöprosessin aikana, silloinkin olosuhteiden pakosta. Pääosin olemme tehneet opinnäytetyötä yhdessä saman tietokoneen äärellä.

Olemme molemmat taitavia sosiaalisissa tilanteissa. Se on helpottanut toimimistamme esimerkiksi asiantuntijaraadin kokouksissa. Kirjoitamme molemmat hyvin, mutta olemme huomanneet, että kun kirjoitamme yhdessä, on teksti vielä parempaa. Osaamisemme täydentävät toisiaan. Esimerkiksi toinen meistä on kirjoittajana luovempi, jota toisen analyttisempi kirjoitusote täydentää.

Luonteenpiirteiltämme olemme tunnollisia, täsmällisiä ja tavoiteorientoituneita. Tämä näkyy siinä, että olemme pysyneet tiukassa aikataulussa, tehneet kaiken mitä on sovittu ja pyrkineet kiitettävään lopputulokseen. Emme ole tyytyneet kompromisseihin missään opinnäytetyöhömmme liittyvässä asiassa, edes silloin kun aikataulu olisi sitä vaatinut.

Opinnäytetyöprosessimme on antanut aiheita syvälliseen pohdintaan. Esimerkiksi eettisyys herätti pohdintaa ja keskustelua. Eniten eettistä pohdintaa aiheuttivat palautelomakkeen eettisyys ja lähdeviitteiden käyttö Ero ja isyys -oppaassa. Halusimme, että asiantuntijaraadin jäsenet saavat vastata palautelomakkeeseen anonymisti. Sen vuoksi päätimme, että asiantuntijaraadin jäsenet palauttavat lomakkeet Mika Vänskälle, joka puolestaan toimittaa ne meille niin, että vastaajien anonymiteetti säilyy. Tutustuimme opinnäytetyöprosessin aikana osaan asiantuntijaraadin jäsenistä niin hyvin, että uskoimme heidän vastaavan lomakkeeseen totuudenmukaisemmin, jos he saavat vastata anonymisti.

Pohdimme oppaan suunnitteluvaiheessa sitä, pitäisikö oppaassa käyttää lähdeviitteitä, vaikka opinnäytetyömme toimeksiantaja oli sitä mieltä, että lähdeviitteitä ei tarvitse tämän kaltaisessa julkaisussa käyttää. Pohdimme eettisyyden lisäksi myös

sitä, vaikuttaako lähdeviitteiden pois jättäminen opinnäytetyömme arviointiin. Päädyimme siihen lopputulokseen, että koska pystymme osoittamaan lähdeviitteiden merkitsemisen osaamisen tässä kehittämisraportissa, niin voimme jättää lähdeviitteet pois oppaasta, oppaan helppolukuisuuden varmistamiseksi.

Palautelomake herätti pohdintaa. Toiminnallisen opinnäytetyömme laajuuden vuoksi emme voineet toteuttaa varsinaista tutkimuksellista kyselyä, josta saatu aineisto pitäisi analysoida tieteellisin kriteerein. Halusimme saada palautetta oppaasta ja sen onnistumisesta. Sen vuoksi nimesimme lomakkeen kyselyn sijaan palautelomakkeeksi. Näin teimme selväksi kehittämisraporttimme lukijoille, että kyse ei ole tutkimuksesta, vaan palautteen keräämisestä. Palautteella halusimme varmistaa sen, että oppaan arviointi ei jää pelkän itsearvioinnin varaan.

Pohdimme myös palautelomakkeella saamaamme palautetta. Ero ja isyys -oppaan asiantuntijaraadilta saamien palautteiden kaikkien osa-alueiden keskiarvo oli 1,28. Se on hyvä tulos, kun arviointiasteikko oli (-2)-2. Keskiarvo kertoo Ero ja isyys -oppaan onnistumisesta asiantuntijaraadin mielestä. Oppaan onnistumisesta kertoo myös palautelomakkeessa olleen oppaan onnistuminen osion keskiarvo 1,5.

Oppaan uutuusarvo oli osa Ero ja isyys -oppaan onnistumista arvioitaessa. Asiantuntijaraadin jäsenet arvioivat oppaan uutuusarvon palautelomakkeen vastausten perusteella hyväksi. Tästä kertoo palautelomakkeen oppaan uutuusarvo osion saama keskiarvo 1,31. Kaikkien palautelomakkeen osioiden keskiarvo on yli yksi. Myös se kertoo osaltaan oppaan onnistumisesta. Myös toimeksiantajan palaute oli kiitettävää. Toimeksiantajan palaute kertoo siitä, että työmme on täyttänyt toimeksiantajan sille asettamat tavoitteet.

Opinnäytetyömme on onnistunut kokonaisuus ja se on täyttänyt sille asetetut tavoitteet. Silti tiedostamme, että meillä on vielä kehittymisen varaa. Kehittymisen on oltava läpi työuran jatkuva prosessi. Emme voi olla ammattilaisina koskaan valmiita, ja aina on oltava valmis kehittämään itseään tilanteen vaatimalla tavalla.

Olemme sosiaalialan opiskelijoita ja tutkintonimikkeemme on sosionomi (AMK) (myöhemmin sosionomi). Sen vuoksi pohdimme myös sitä, miten opinnäytetyömme voisi hyödyttää sosionomeja. Sosionomit toimivat monipuolisesti koko sosiaalialan työkentällä. Sosionomin tutkinto antaa pätevyyden toimia eroauttajana esimerkiksi järjestöissä ja kunnan palveluksessa. Esimerkiksi toimiessaan eroryhmän ohjaajana sosionomi on eroauttajan roolissa. Sosionomi voi joutua toimimaan eroauttajana myös silloin, kun hän työskentelee esimerkiksi avohuollon perhetyössä, päiväkodissa tai lastensuojelulaitoksessa. Yksi Ero ja isyys -oppaan kohderyhmä on näin ollen sosionomit, jotka työskentelevät eroperheiden parissa.

Opinnäytetyöprosessimme alussa huomasimme, että toiminnalliseen opinnäytetyöhön ei ole saatavilla yhtä paljon tukea esimerkiksi kirjallisuudesta kuin tutkimukselliseen opinnäytetyöhön. Emme myöskään löytäneet yhtään aikaisemmin tehtyä toiminnallista opinnäytetyötä, jossa olisi tehty yhtä laajaa opasta. Sen vuoksi toivomme, että tulevaisuudessa opiskelijat, jotka tekevät oppaan sisältämää toiminnallista opinnäytetyötä, saavat tukea opinnäytetyöstämme. Myös tässä mielessä opinnäytetyömme voi hyödyttää sosionomeja tulevaisuudessa.

Kun pohditaan opinnäytetyötämme suhteessa Lahden ammattikorkeakoulun määrittämiin sosionomin osaamisalueisiin, voidaan huomata, että olemme opinnäytetyöprosessin aikana osoittaneet monipuolista osaamista (Lahden ammattikorkeakoulu Sosiaali- ja terveysala 2011). Olemme osoittaneet opinnäytetyömme aikana viestintä-, vuorovaikutus- ja yhteistyöosaamista. Olemme osoittaneet myös kymmene kehittämistyöhön ja monipuoliseen oman työn reflektointiin sekä arviointiin. Näiden lisäksi olemme tarvinneet opinnäytetyömme aikana muun muassa eettistä ja yhteiskunnallista osaamista. Toisaalta ei ole sellaista opinnäytetyötä, jossa voisi osoittaa kaikkea opintojen aikana saamaansa osaamista.

Erityisen ansiokkaita opinnäytetyömme osia ovat Ero ja isyys -oppaasta löytyvät isän hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin kehät sekä pohdintaboxit. Isän hyvinvoinnin ja pahoinvoinnin kehät osoittavat ja kiteyttävät sen perusajatuksen, joka puhuu isän paremman huomioimisen tärkeydestä erotilanteessa ja sen vaikutuksesta lapsen etuun. Pohdintaboxi on tuore nimi osiolla, joka yleensä nimetään pohdittavak-

si. Pohdintaboxit auttavat aidosti oman työn pohdinnassa ja kehittämisessä. Opin-
näytetyömme on ansiokas myös hyödynnettävyyden ja näkyvyyden suhteen.

Ero ja isyys -opas julkaistaan työkentälle, jossa vastaavaa opasta ei ole saatavilla.
Myös aika on sopiva tämän kaltaisen oppaan julkaisulle. Tasa-arvoa erovanhem-
muuteen -projekti on yksi esimerkki toiminnasta, jota ei olisi nähty tarpeelliseksi
vielä kymmenen vuotta sitten. Ero ja isyys -oppaalla on oma merkityksensä ajas-
sa, jossa isyyden muutos ja tasa-arvo erotilanteessa tiedostetaan tärkeiksi.

9 KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tässä luvussa esittelemme kehittämisehdotuksia, jotka ovat nousseet esille opinnäytetyöprosessimme aikana. Kehittämisehdotuksissa huomioimme sekä eroauttajien että toiminnallista opinnäytetyötä tekevien opiskelijoiden näkökulmat. Esittelemme myös opinnäytetyöprosessimme aikana esille nousseita tutkimusaiheita. Kehittämisehdotukset ovat syntyneet opinnäytetyöprosessimme aikana kirjallisuuden, tutkimusten ja oman asiantuntijuutemme kiteytyminä. Kehittämisehdotuksiin on vaikuttanut myös keskustelumme sosiaalialan asiantuntijoiden kanssa sekä haastava opinnäytetyöprosessi.

9.1 Eroauttajien työn kehittämiseksi

Opinnäytetyömme aikana olemme havainneet, että isyydessä on tapahtunut muutosta Suomessa. Muutos tulee esiin kirjallisuudessa, tutkimuksissa ja konkreettisesti ihmisten arkielämässä. Sen vuoksi on ensisijaisen tärkeää, että eroauttajana toimiva huomioi tietoisesti isyydessä tapahtuneet muutokset työssään ja pyrkii tarvittaessa muuttamaan työtapojaan vastaamaan paremmin tämän päivän tarpeisiin.

Opinnäytetyöprosessimme myötä olemme tulleet johtopäätökseen, että isän ja äidin välinen tasa-arvo erotilanteessa on lapsen etu. Perustelut on löydettävissä tämän kehittämisraportin sekä Ero ja isyys -oppaan sivuilta. Johtopäätös on kiteytynyt syvällisen aiheeseen paneutumisen myötä.

Eroauttajien olisi hyvä osallistua täydennyskoulutuksiin, joissa käsitellään muun muassa isyyden muutosta, tasa-arvoa erotilanteessa sekä isän kohtaamista erotilanteessa. Ammatillinen uudistuminen on tärkeää, ja yksi keino ammatilliseen uudistumiseen on kouluttautuminen.

Eroauttajan on tärkeää huomioida isän mahdolliset negatiiviset ennako-odotukset naisvaltaista sosiaali- ja terveysalaa kohtaan. Isä saattaa esimerkiksi ajatella, että hänellä ei ole mitään mahdollisuuksia toimia lasten lähivanhempana jatkossa. Eroauttajan tulisi tiedostaa esimerkin kaltaiset eroauttajasta riippumattomat en-

nakko-odotukset ja huomioida ne omassa toiminnassaan. Se ei riitä, että eroauttaja tietää itse ajattelevansa toisin kuin isä saattaa olettaa. Eroauttajan on pyrittävä lieventämään isän mahdollisia negatiivisia ennakko-odotuksia, vaikka eroauttaja ei itse ole negatiivisia ennakko-odotuksia aiheuttanut.

Ero ja isyys -oppaan vaikuttavuudesta työkentällä voisi tehdä tutkimuksen. Tutkia voisi myös esimerkiksi lastenvalvojien tai muiden eroauttajien käsityksiä isyyden muutoksista. Erotilanteessa olevien isien kokemukset siitä, miten heidät on huomioitu viranomaisten ja muiden eroauttajien toimesta tarjoaa myös hyvän aiheen tutkimukselle.

9.2 Opiskelijoiden avuksi

Suunnittele hyvin. ”Mutu” tuntumalla et pääse pitkälle. Jos oppaaseen tulevat teemat ja ideat vaikuttavat suunnitteluvaiheessa liian moninaisilta ja hahmottomilta, niin pysähdy. Tee rajaus rohkeasti ja pysy siinä. Muuten eteenpäin meno saattaa olla haastavaa ja oppaasta voi tulla epälooginen kokonaisuus.

Pidä päiväkirjaa koko toiminnallisen opinnäytetyön ajan. Ole rohkeasti luova, niin oppaasta tulee oman näköisesi. Pidä langat omissa käsissäsi. Jos kirjoittamallasi oppaalla on toimeksiantaja, niin muista, että tämä on sinun opinnäytetyösi. Ota vastaan toimeksiantajan puolelta tulevat vinkit ja apu, mutta älä hukkaa omaa ääntäsi.

Varaa opinnäytetyöprosessille riittävästi aikaa. Esimerkiksi kirjoittaminen kiireessä on erittäin haastavaa. Kirjoita kuitenkin päättäväisesti ja mahdollisimman tiiviillä aikataululla, koska pitkä tauko kirjoittamisessa voi etäännyttää aiheesta.

Varaa aikaa oikoluvulle. Jos toiminnalliseen opinnäytetyöhösi kuuluu opas, niin varmista, että ennen oppaan painoon menoa aikaa jää myös huolelliselle oikoluvulle. Käytä myös prosessin ulkopuolista oikolukijaa. Omalle tekstille sokeutuu helposti ja kun opas on ”valmis”, niin korjaustarpeiden suuri määrä saattaa yllättää. Oikoluku on ensisijaisen tärkeää tekstissä, joka julkaistaan. Vaikka oikoluku on tärkeää, niin yhtä tärkeää on päästää irti ja luottaa, että opas on valmis.

LÄHTEET

Aalto, I. 2004. Perinteisestä uuteen: Isyyden muutuskertomusta purkamassa. Teoksessa Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 65–88.

Castren, A-M. 2009. Onko perhettä eron jälkeen: Eroperhe, etäperhe ja uusperhe. Helsinki: Oy yliopistokustannus, HYY yhtymä.

Eerola, P. 2008. Isyys liikkeessä: Tutkimus nuorista miehistä, isyydestä ja muutoksesta. Tampere: Tampereen yliopisto.

ESR -projektisuunnitelma. 2010. Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitiosta. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu.

Forss, A. & Säkkinen, S. 2010. Lapsen elatus ja huolto [viitattu 7.3.2011]. Saatavissa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tietokannassa:
http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2010/Tr13_10.pdf.

Forssén, K., Laukkanen, A-M. & Ritakallio, V-M. 2002. Demographic Trends in Finland [viitattu 11.9.2011]. Saatavissa Yorkin yliopiston tietokannassa:
<http://www.york.ac.uk/inst/spru/research/nordic/finlanddemo.pdf>.

Grönroos, M. 2003. Johdatus tilastotieteeseen: Kuvailu, mallit ja päättely. Tampere: Oy Finn Lectura Ab.

Hakala, J-T. 2000. Creative thesis writing: A guide to development and research work. Tampere: Oy Yliopistokustannus University Press Finland Limited.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hämäläinen, J. 2001. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. 2. muuttumaton painos. Kuopio: Kuopion yliopisto.

Jokinen, A. 2002. Mihin miehet tarvitsevat tasa-arvoa. Teoksessa Holli, A-M., Saarikoski, T. & Sana, E. (toim.) Tasa-arvopolitiikan haasteet. Helsinki: WSOY, 240–253.

Jääskeläinen, P. 2005. Toiminnallisen opinnäytetyön tekstilajipiirteistä. Teoksessa Vanhanen-Nuutinen, L. & Lambert, P. (toim.) Hankkeesta julkaisuksi: kirjoittaminen ammattikorkeakoulun ja työelämän kehityshankkeissa. Helsinki: Edita publishing oy, 62–80.

Kirjonen, J. 2006. Kehittäminen asiantuntijatyönä. Teoksessa Seppänen-Järvelä, R. & Karjalainen, V. (toim.) Kehittämistyön risteyskiä. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino oy, 117–134.

Koiso-Kanttila, H. 2009. Vanhemman opas: Tietoa ja tukea lapsiperheen eroon. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto / Neuvo -projekti.

Konttinen, E-R. 2003. Voitettu tai hävitty isyys: Miesten kokemuksia huoltajuus- ja tapaamisoikeuskiistoista. Turku: Turun yliopisto.

Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. 2009. Ero, vanhemmuus eron jälkeen ja eroauttaminen tutkimuskohteina. Teoksessa Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 11–16.

Lahden ammattikorkeakoulu. 2011. Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta [viitattu 1.9.2011]. Saatavissa: <http://www.lamk.fi/erovanhemmuus>.

Lahden ammattikorkeakoulu Sosiaali- ja terveysala. 2011. Opinto-opas 2008–2009: Sosiaalialan koulutusohjelma [viitattu 4.9.2011]. Saatavissa Lahden ammattikorkeakoulun tietokannassa:
http://www.lamk.fi/material/ops0809_stl_sosala.pdf.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609.

Lehtonen, M. 2007. Voiko isä olla lapsen hyvä huoltaja. Teoksessa Kotro, A. & Sepponen, H. (toim.) Mies vailla tasa-arvoa. Helsinki: Tammi, 52–61.

Linnankoski, J. & Valtonen, M. 2008. Erosta elossa: Ero-opas miehille. Helsinki: Miessakit ry.

Mesiäislehto-Soukka, H. 2008. Vajavainen vanhemmuus – ohitettu isyys: Isien kokemuksia vanhemmuudesta eron aikana ja sen jälkeen. Tampere: Tampereen yliopisto.

Nivala, A. & Tonttila, T. 2010. Kun elämä on revennyt: Opas nuorelle vanhempien erotilanteessa. Helsinki: Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto.

Pernu, S. & Pohjola, M. 2011a. Ero ja isyys: Opas eroperheiden kanssa työskenteleville. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Pernu, S. & Pohjola, M. 2011b. Opinnäytetyösuunnitelma.

Pettilä, U. 1999. Eron vaiheet: Opas eroaville ja eroavien auttajille. Helsinki: Tietosanoma.

Rebernic, M. & Bradač, B. 2011. Module 4: Idea evaluation methods and techniques [viitattu 16.9.2011]. Saatavissa Creative Trainer Eu:n tietokannassa: http://www.creative-trainer.eu/fileadmin/template/download/module_idea_evaluation_final.pdf

Robson, C. 2000. Small-scale evaluation. London: Sage publications ltd.

Ruotsalainen, T. & Eriksson, E. 2007. Opinnäytetöiden hyöty toimeksiantajalle: Työelämäyhdysenkilöiden arviointi opinnäytetöiden työelämäyhdynnettävyydestä sosiaali- ja terveysalalla. Teoksessa Toljamo, M. & Vuorijärvi, A. (toim.) Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö kehittämiskohteena: Käytännön kokemuksia ja perusteltuja puheenvuoroja. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu, 132–143.

Šmídová, I. 2007. Fatherhood as a social construction: Mapping the challenges to promoting good fatherhood [viitattu 3.9.2011]. Saatavissa European fatherhood tietokannassa: <http://www.european-fatherhood.com/knowledge.php?mode=view&id=70&field=3>.

Tasa-arvoa erovanhemmuuteen-projekti. 2011. Asiantuntijaraati. Kokousmuistio 11.2.2011.

Taskinen, S. 2001. Lapsen etu erotilanteissa: Opas sosiaalitoimelle. Oppaita 46. Helsinki: Stakes.

Tikkamäki, K. 2006. Työn ja organisaation muutoksissa oppiminen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Tilastokeskus. 2010. Solmittuja avioliittoja vähemmän, avioerot lähes ennallaan [viitattu 7.3.2011]. Saatavissa tilastokeskuksen tietokannassa: http://www.stat.fi/til/ssaaty/2009/ssaaty_2009_2010-05-06_tie_001_fi.html.

Tilastokeskus. 2011. Ajankäytön muutokset [viitattu 7.3.2011]. Saatavissa tilastokeskuksen tietokannassa: http://tilastokeskus.fi/til/akay/2009/02/akay_2009_02_2011-02-17_kat_002_fi.html.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Virtanen, P. 2007. Arviointi: Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 29–64.

Vänskä, M. 2011a. Projektipäällikkö. Lahden ammattikorkeakoulu. Haastattelu 5.4.2011.

Vänskä, M. 2011b. Projektipäällikkö. Lahden ammattikorkeakoulu. Haastattelu 26.9.2011.

LIITTEET

LIITE 1 Palautelomake

LIITE 2 Kehittämöraportin alustava sisällysluettelo

LIITE 3 Ero ja isyys – Opas eroperheiden kanssa työskenteleville
(Erillinen liite Theseus.fi sivustolla)

SAATEKIRJE

25.8.2011

Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta**Ero ja isyys – opas eroperheiden kanssa työskenteleville**

Hyvä asiantuntijaraadin jäsen. Olet antanut meille arvokasta tukea oppaan suunnittelu- ja kirjoitus-työssämme. Toivomme vielä, että arvioisit opasta tämän saatekirjeen liitteenä olevan palautelomakkeen avulla. Lomakkeessa pyydämme sinua arvioimaan oppaan suunnittelu- ja kirjoitusprosessia, oppaan uutuusarvoa sekä oppaan onnistumista. Palautelomakkeeseen vastataan anonymisti.

Tulemme hyödyntämään teiltä saamaamme palautetta osana opinnäytetyöprosessimme arviointia. Myös Ero ja isyys – opas eroperheiden kanssa työskenteleville on osa opinnäytetyötämme. Palautteesi on meille erittäin tärkeä.

Palauta palautelomake 15.9.2011 mennessä. Opinnäytetyömme valmistumisaikataulun johdosta 15.9.2011 jälkeen meille tulleet palautteet eivät enää ehdi mukaan opinnäytetyömme arviointiin. Kiitos vastauksestasi jo etukäteen!

Palautelomakkeen voit palauttaa joko sähköisesti osoitteeseen mika.vanska@xxxx.fi, josta Mika toimittaa palautteesi meille anonymisti.

tai

postitse osoitteeseen

Simo Pernu

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

XXXXX XXXXX

Jos sinulla on jotain kysyttävää palautelomakkeeseen liittyen, voit soittaa Simolle

puh. xxxxxxxxxxxx

Ystävällisin terveisin

Simo Pernu

Mikko Pohjola

Sosionomiopiskelijat Lahden ammattikorkeakoulusta

PALAUTELOMAKE

25.8.2011

**Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta
Ero ja isyys – opas eroperheiden kanssa työskenteleville**

Vastaa väittämiin asteikolla (-2) – 2.

-2 = Täysin eri mieltä

-1 = Osittain eri mieltä

0 = ei samaa eikä eri mieltä

1 = Osittain samaa mieltä

2 = Täysin samaa mieltä

Merkitse rasti (X) sen numeron alapuolelle, joka kuvaa väittämää mielestäsi parhaiten. Jokaisen osion alapuolella on tilaa vapaalle sanalle.

1. Oppaan suunnittelu

1.1 Opiskelijoiden työskentely oli kiitettävää oppaan suunnittelun aikana

-2	-1	0	1	2

1.2 Opiskelijoiden ja asiantuntijaraadin välinen yhteistyö oli toimivaa oppaan suunnittelun aikana

-2	-1	0	1	2

1.3 Oppaan suunnittelu onnistui

-2	-1	0	1	2

Vapaa sana

2. Oppaan kirjoittaminen

2.1 Opiskelijoiden työskentely oli kiitettävää oppaan kirjoittamisen aikana

-2	-1	0	1	2

2.2 Opiskelijoiden ja asiantuntijaraadin välinen yhteistyö oli toimivaa oppaan kirjoitustyön aikana

-2	-1	0	1	2

2.3 Oppaan kirjoitustyö oli onnistunutta

-2	-1	0	1	2

Vapaa sana

3. Oppaan uutuusarvo

3.1 Oppaalla on uutuusarvoa lukijalleen

-2	-1	0	1	2

3.2 Opas tarjoaa lukijalleen tuoreen ja ajankohtaisen näkökulman eroon ja isyyteen

-2	-1	0	1	2

Vapaa sana

4. Oppaan onnistuminen

4.1 Oppaan teksti on selkeää ja helppolukuista

-2	-1	0	1	2

4.2 Oppaan sisältö on suunnitelman mukainen

-2	-1	0	1	2

4.3 Opas on ajatuksia herättelevä

-2	-1	0	1	2

4.4 Opas on onnistunut kokonaisuus

-2	-1	0	1	2

Vapaa sana

KIITOS VASTAUKSESTASI!

KEHITTÄMISRAPORTIN ALUSTAVA SISÄLLYSLUETTELO

- 1 JOHDANTO
- 2 TIETOPERUSTA
 - 2.1 Keskeiset käsitteet
 - 2.1.1 Erovanhemmuus
 - 2.1.2 Isyyden muutokset
 - 2.1.3 Tas-arvo erotilanteessa
 - 2.1.4 Eroauttajat
 - 2.2 Tasa-arvoa erovanhemmuuteen - projekti
- 3 LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET
 - 3.1 Opinnäytetyön lähtökohdat ja suunnittelu
 - 3.2 Tavoitteet
 - 3.2.1 Opinnäytetyön tavoitteet
 - 3.2.2 Oppaan tavoitteet
- 4 OPPAAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS
 - 4.1 Oppaan suunnittelu
 - 4.1.1 Oppaan runko
 - 4.1.2 Oppaan kirjoitustyön suunnittelu
 - 4.2 Opasprosessin toteutuksen kuvaus
 - 4.2.1 Tiedonkeruu
 - 4.2.2 Materiaalin rajaus
 - 4.2.3 Oppaan kirjoitusprosessi
 - 4.2.4 Yhteistyö asiantuntijaraadin kanssa
- 5 ARVIOINTI
 - 5.1 Oppaan arviointi
 - 5.1.1 Opasprosessi ja uutuusarvo
 - 5.1.1.1 Asiantuntijaraati
 - 5.1.1.2 Itsearviointi
 - 5.1.2 Lähtökohtakysymykset
 - 5.1.3 Nelikenttäanalyysi
 - 5.2 Opinnäytetyön arviointi
 - 5.2.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi
 - 5.2.2 Itsearviointi

6 POHDINTA

LÄHTEET

LIITTEET